



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Bankacılık ve Risk
ÜNİTE NO	1
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

BANKACILIK VE RİSK

Bankalar bir ekonomi içinde çok özel bir fonksiyon yerine getirmektedirler. Bir banka, finansman açığı olan ekonomik birimleri finansman fazlası olan ekonomik birimlerin fonlarıyla finanse eden bir finansal araçtır. Finansman açığı veya fazlası olan ekonomik birimler hükümetler, firmalar veya hane halkları olabilir. Bankalar, ayrıca interbank (bankalar-arası) operasyonları yoluyla birbirlerini de finanse etmektedirler. Bankalar bu finansal aracılık hizmetlerini yerine getirirken risk almaktadırlar. Bankacılık riski, herhangi bir olay veya olaylar setinin bir finansal kurumun batmasına neden olma olasılığıdır. Bir banka aracılık ve varlık transformasyonu hizmetlerini yerine getirirken, bankacılık ile ilgili çeşitli riskler ile karşı karşıya kalır.

Kredi Riski

Banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın karşılaştığı durumdur.

İşlemin Sonuçlandırılmaması Riski

Bankanın karşı taraftan, umulan sürede işleme konu olan finansal aracı ya da fonu (nakdi) teslim alamaması, elde edememesi durumudur.

İşlemin Sonuçlandırılma Öncesi Oluşan Risk

İşlemi yapan taraflardan birinin, işlemin süresi içinde, sözleşmedeki yükümlülüğünü yerine getiremeyeceğinin anlaşıldığı durumdur.

Ülke Riski

Uluslararası kredi işlemlerinde, krediyi alan kişi ya da kuruluşun faaliyette bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısı nedeniyle yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesi ihtimalidir.

Transfer Riski

Krediyi alan kişi ya da kuruluşun bulunduğu ülkenin ekonomik durumu ve mevzuatı nedeniyle döviz borcunun aynı türde veya konvertibl diğer bir döviz ile geri ödenememe ihtimalini ifade eder.

Likidite Riski

Bankanın nakit akışındaki dengesizlik sonucunda nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak düzeyde ve nitelikte nakit mevcuduna veya nakit girişine sahip bulunmaması durumudur.

Piyasaya İlişkin Likidite Riski

Bankanın piyasaya gerektiği gibi girememesi, bazı ürünlerdeki sıkı piyasa yapısı ve piyasalarda oluşan engeller ve bölünmeler nedeniyle pozisyonlarını uygun bir fiyatta, yeterli tutarlarda ve hızlı olarak kapatamaması veya pozisyonlardan çıkamaması durumunda ortaya çıkan zarar ihtimalidir.

Fonlamaya İlişkin Likidite Riski

Nakit giriş ve çıkışlarındaki düzensizlikler ve vadeye bağlı nakit akımı uyumsuzlukları nedeniyle fonlama yükümlülüğünü makul bir maliyet ile potansiyel olarak yerine getirememe ihtimalidir.

Piyasa Riski

Bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda bankalarca tutulan pozisyonlarda finansal piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski gibi riskler nedeniyle zarar etme ihtimalidir.

Faiz Oranı Riski

Faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalidir.

Döviz Riski

Döviz kurlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği

zarar ihtimalidir.

Operasyonel Risk

Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilememesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıpları ya da zarara uğrama ihtimalidir.

Mevzuata İlişkin Yetersiz Bilgi Riski

Banka tarafından yetersiz ya da yanlış yasal bilgi ve belgeye dayanarak yapılabilecek işlemler neticesinde hakların beklenenden düşük, yükümlülüklerin ise beklenenin üzerinde gerçekleşme ihtimalidir.

İtibar Riski

Faaliyetlerindeki başarısızlıklar ya da mevcut yasal düzenlemelere uygun davranılmaması neticesinde bankaya duyulan güvenin azalması veya itibarının zedelenmesi ile ortaya çıkabilecek kayıptır.

Bankaların analiz edilmesi için öncelikle banka iflaslarının nedenlerinin, banka iflaslarının sinyallerinin ve bir banka iflas ettiği zaman bankanın mevduat sahiplerinin ve banka ile ilişkili tarafların kayıplarının neler olacağına bilinmesi gerekir.

Bankacılık riski, bir bankanın operasyonlarını belli bir müşteri grubu, sanayi kolu, coğrafi bölge veya ülke üzerine yoğunlaştırması oranında artar. Ayrıca, bankaların karşı karşıya olduğu riskler birbirinden bağımsız değildir. Mesela, kredi riski ve faiz oranı riski arasında yüksek bir korelasyon vardır; aynı şekilde kur değişimleri ve faiz oranı değişimleri arasında da yüksek bir ilişki mevcuttur.

BANKA İFLASLARININ TEMEL NEDENLERİ

Bir bankanın net değeri negatif olduğu zaman, diğer bir ifadeyle yükümlülükleri varlıklarını aştığı zaman, bankanın iflas ettiği söylenir.

Banka iflaslarının nedenleri şunlardır: varlık kalitesinde zayıflama, vade uyumsuzluğu, açık pozisyon, aşırı pozisyon alma, portföyü aşırı yayma ve dolandırıcılık.

Varlık Kalitesi

Banka iflaslarının ardındaki ana neden varlık kalitesinin zayıflığıdır, bir başka deyişle batık kredilerdir.

Vade Uyumsuzluğu

Banka iflaslarının ikinci nedeni olan vade uyumsuzluğu, bankaların varlıklarının vadesi yükümlülüklerinin vadesinden uzun olduğu zaman meydana gelir.

Açık Pozisyon

Bir bankanın yabancı para varlıklarının yabancı para yükümlülüklerinden daha az olduğu durumda, bankanın açık pozisyon taşıdığı söylenir. Bu durum bankalar için önemli bir döviz kuru riski meydana getirir çünkü yurt içi para biriminin devalüe edilmesi durumunda yurt dışından sağlanan fonların yurt içi para birimi olarak maliyeti artış gösterir. Böylece kredi borçluları borçlarını ödeyebilme imkanına sahip olsalar bile, beklenmeyen devalüasyon açık pozisyona sahip bankaların yabancı para yükümlülüklerini yerine getirememelerine yol açacaktır.

Aşırı Pozisyon Alma

Banka iflaslarının bir diğer nedeni de bankaların varlıklarını belli yerlere yoğunlaştırmaları sonucu gerçekleşen aşırı pozisyon almadır.

Portföyü Aşırı Yayma

Bir bankaya finansal piyasanın çok az bildiği bir parçası çok cazip gelebilir ve bu piyasaya girmek isteyebilir. Bir bankanın bu şekilde kredi portföyünü aşırı yayması iflas etmesine yol açabilir.

Dolandırıcılık

Banka iflaslarının nedenlerinden bir başkası da dolandırıcılıktır. Dolandırıcılık, aşırı-risk almaktan farklı bir şeydir. Diğer sebeplerle birlikte dolandırıcılık, bir bankanın batmasına neden olabilir.

BANKA İFLASLARININ TAHMİNİNİNDE ÖNCÜ SİNYALLER

Bir bankanın finansal rasyoları zaman zaman bozulma gösterebilir fakat varlık kalitesi, kârlılık, likidite ve sermaye rasyolarındaki uzun dönemli bozulmalar bir uyarı sinyalidir.

Toplam krediler / toplam varlıklar oranının aşırı büyümesi, aşırı kredi yoğunlaşması, takipteki krediler / toplam krediler oranının aşırı artması, tahsil olunan şüpheli alacaklar ve zarar yazılan şüpheli alacaklar, çok düşük ve çok yüksek kârlılık, faaliyet giderleri/toplam varlıklar oranında aşırı artış, düşük risk ayarlanmış sermaye yeterlilik oranı, bankalar-arası piyasadaki aktivitelerinin artması ve mevduat dışı kaynaklara yönelme, likit varlıklar / toplam varlıklar oranında aşırı düşüş, aşırı açık pozisyon, bankanın varlıkları /toplam bankacılık varlıkları oranının düşük olması, devlet iç borçlanma senetleri / toplam varlıklar oranında aşırı artış, bilanço dışı yükümlülükler, yüksek faiz ile mevduat toplama, yönetim kademesindeki değişiklik, bankanın finansal rakamlarının kamuoyuna açıklanmasında gecikme, muhasebe hileleri, bankanın hisse senedi fiyatlarının dalgalanması ve bozulan ekonomi banka

iflaslarının tahmininde öncü sinyalleridir.

Bir bankanın kurtarma operasyonunun olasılığı düşünülürken bakılması gereken faktörler şunlardır: düzenleyici otoritelerin geçmişteki müdahaleleri, kullanılabilir kaynaklar, kurtarma veya batışa karşı politikacıların muhtemel tepkileri ve ilgili tarafları motive eden faktörler.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Banka Bilançosu ve Bankaların Kredi Yaratım Süreci
ÜNİTE NO	2
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

Banka bilançosu, bilanço dışı hesaplar ve gelir-gider tablosu bir bankanın finansal durumu analiz edilirken kullanılan temel muhasebe tablolarıdır. Bu tablolar bankaların temel işleyişi hakkında da önemli bilgiler içerir.

BANKA BİLANÇOSU KALEMLERİ

Bir bankanın bilançosu, o bankanın varlıklarının ve yükümlülüklerinin özetini sunar. Soyut bir varlık olan bankanın sahiplerinin bankaya olan katkılarını gösteren özkaynaklar, banka için bir borç veya yükümlülük niteliğindedir. Bir bilanço denk olmak zorundadır; bir başka deyişle bankanın aktifi pasifine eşit olmalıdır.

Aktif Kalemleri

Bir bankanın aktifinde likit varlıklar, menkul kıymetler, krediler, duran aktifler ve diğer alacaklar yer almaktadır.

Likit Varlıklar

Bu varlıklar görece olarak likit varlıklardır. Likit varlıklar arasında şunlar sayılabilir: Bankanın nakit değerleri, merkez bankasından, bankalardan ve diğer mali kuruluşlardan alacaklar, para piyasasından alacaklar.

Menkul Kıymetler

Hazine bonosu ve devlet tahvili gibi devlet iç borçlanma senetleri, hisse senetleri ve diğer menkul kıymetler ikinci derece likit varlıklardır.

Krediler

Krediler, bankaların karşılaştıkları risklerin en önemli kaynağı olduğu kadar birçok bankanın varlıkları içinde en önemli kalemdir. Banka varlıklarının en az likit olanı kredilerdir. Riskli varlıklar ayrıca bankaların en önemli gelir kaynakları arasındadır.

Kredi portföyündeki tüm krediler aynı kredi riskine sahip değildir. Örneğin, konut kredileri, taşıt kredileri ve belediyelere kullanılan krediler diğer kredilere göre daha az riske sahiptir.

Kredilerin, borçlu veya borçlular grubu, coğrafi bölge, sektör ve ülke kredi riski yoğunlaşmasına bakılmalıdır.

Diğer Alacaklar

Faktöring işlemlerinden, finansal kiralama işlemlerinden ve diğer kiralama işlemlerinden doğan alacaklar burada sınıflandırılmaktadır.

Duran (Sabit) Aktifler

İştirakler, bağlı ortaklıklar, birlikte kontrol edilen ortaklıklar, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar ve diğer yatırımlar sabit aktifler olarak sınıflanmaktadır.

Pasif Kalemleri

Bir bankanın pasifinde ise mevduat, mevduat dışı kaynaklar, diğer yükümlülükler ve özkaynaklar yer almaktadır.

Mevduat

Mevduatlar, bir bankanın en önemli fon kaynağını oluşturmaktadır. Mevduatların istikrarlılığı bir bankanın finansal sağlığı için çok önemlidir. Mevduat sahiplerinin birçoğunun bir anda mevduatlarını çekmek için hücum etmeleri, sağlıklı bir bankayı bile iflasa sürükleyebilir.

Mevduatların ayrıntılı olarak incelenmesi gereklidir. Mevduat sahiplerinin kimliği önem taşıyabilir.

Mevduat sahipleri yurt içinde veya yurt dışında yerleşik olabilir. Yurt içi yerleşiklere ait mevduatlar daha güvenli ve istikrarlıdır. Müşteri mevduat hesapları bankalar arası mevduattan daha az dalgalıdır ve problemler zamanlarda bankada kalması daha muhtemeldir.

Mevduat Dışı Kaynaklar

Mevduat dışı kaynaklar merkez bankasından ve diğer yurtiçi ve yurtdışı bankalardan alınan krediler, para piyasalarına olan borçlar, ihraç edilen menkul kıymetler ve fonlardan oluşmaktadır. Mevduat dışı kaynaklar, bir banka için mevduatlardan daha dalgalı ve pahalı fon kaynağıdır. Fakat bankanın büyümesi için fon olarak kullanılabilir ve eğer varlık-yükümlülük yönetimi iyi bir şekilde yapılırsa bankanın gelir akımını artırabilir.

Diğer Yükümlülükler

Faktöring borçları, finansal kiralama borçları, vergi borçları, karşılıklar, sermaye benzeri kredi ve diğer borçlar diğer yükümlülükler olarak sınıflandırılmaktadır.

Özkaynaklar

Bankanın sahiplerinin bankaya katkısını gösteren özkaynaklar altında ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri ve kâr-zarar kalemleri bulunmaktadır. Ödenmiş sermayenin gösterimi Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

BİLANÇO DIŞI HESAP KALEMLERİ

Bilanço dışı hesaplar, garanti ve kefaletler, taahhütler, türev finansal araçlar ve emanet ve rehinli kıymetlerden oluşmaktadır. Garanti ve kefaletler, verilen teminat mektupları, banka kabulleri, akreditifler, garanti verilen prefinansman ve diğer garanti ve kefaletlerden oluşmaktadır.

Bilanço dışı hesap işlemleri, bu işlemleri tamamıyla kavrayamamış ve bu risklerin tüm yönlerini kontrol edemeyen özellikle küçük bankalar için, oldukça karmaşık ve risklidir. Bir bankanın bilanço dışı yükümlülüklerin artması ilgili bankanın sermaye yeterlilik rasyosunu azaltmasının yanında likiditesini de azaltacaktır.

GELİR-GİDER HESAPLARI

Bir bankanın gelirleri faiz gelirleri ve faiz dışı gelirleri olmak üzere iki ana kalemde sınıflanabilir. Aynı şekilde bir bankanın giderleri de faiz giderleri ve faiz dışı giderler olmak üzere iki ana kalemde sınıflanabilir.

Bankalar da diğer işletmeler gibidir. Bankacılık işinde de kâr ve zarar olabilir. İşletmeler "varlık transformasyonu çevrimi" içinde varlıklarını gelire dönüştürmek yoluyla nakit elde ederlerken, bankalar çeşitli hizmetler sunmak yoluyla gelir elde ederler. Bankalar, kaldıraç prensibiyle çalışırlar. Banka sahipleri bankaya koyduğu sermayenin 10 veya 20 katı fon toplayabilirler. Bankalar temel olarak finansal aracılık yaparlar. Bankalar borçlanırlar ve bu borçları yeniden borç vermek suretiyle kâr elde ederler.

Bir mevduat bankasının temel faiz geliri kredilerden elde edilen faiz geliri iken, temel faiz gideri de mevduata ödediği faiz gideridir. Bir bankanın faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki fark net faiz gelidir. Bankalar ayrıca yabancı para işlemlerinden, ücret ve komisyonlardan, sermaye piyasası işlemlerinden ve bağlı ortaklıklarından ve iştiraklerinden de faiz dışı gelir elde etmektedirler.

BANKALARIN KREDİ YARATMASI

Kaydi Para

Bankalar da para yaratmaktadır. Bir bankanın kullandığı kredi kendinde veya bir başka bankada mevduat haline gelir. Bankalar, krediler aracılığı ile mevduat-para ya da kaydi para yaratmaktadır. Bir banka kendi başına kaydi para üretim sürecini gerçekleştirmez. Bir bankacılık sistemi-bir bütün olarak kaydi para yaratabilir. Çünkü bir bankanın rezervleri azaldığında, bu banka rezervlerini kaybetmesine rağmen, rezervler bankacılık sistemini terk etmemektedir. Eğer:

Kredi kullanıcısı bankadan aldığı krediyi harcamayıp veya başka bir bankaya mevduat olarak yatırmayıp, nakit olarak tutarsa; kredi kullanıcısına mal ve hizmet satanlar, elde ettikleri tutarı bankalara mevduat olarak yatırmayıp, nakit olarak tutarlarsa; bankalar kendilerine yatırılan mevduatı atıl rezerv olarak tutarlarsa; kaydi para/kredi yaratım süreci durur.

Basit Kredi Çarpanı

Mevduatlardaki ve kredilerdeki, bankacılık sisteminin rezervlerindeki artıştan kaynaklanan katlamalı artışa basit kredi çarpanı adı verilir ve şu şekilde formüle edilebilir: $C = (1/r) R$.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredinin Tanımı ve Sınırları
ÜNİTE NO	3
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

KREDİNİN TANIMI

Genel olarak kredi, belli bir süre ile ve geri almak kaydıyla para, mal veya hizmet sağlanması veya bu işleme kefil olunması şeklinde tanımlanabilir.

Belli bir süre sonra geri almak kaydıyla karşı tarafa para, mal veya hizmeti karşı tarafa sağlayan kimseye "kreditör" adı verilirken, para, mal veya hizmeti belirli bir süre sonra geri ödemek kaydıyla borçlanan kimseye ise "kredi borçlusu" adı verilir.

Kreditör belli bir süre için para, mal veya hizmeti karşı tarafa sağlarken bir fedakârlıkta bulunmaktadır. Kreditör borç vermek yoluyla para, mal veya hizmeti şu anda tüketmek yerine gelecekteki bir tarihte tüketme yolunu seçmektedir. Faiz, kreditörün bu fedakârlığı karşılığında borçludan talep ettiği şeydir. Diğer bir deyişle, faiz, kreditörün bugün tüketmek yerine gelecekte tüketime razı olma fedakârlığının karşılığıdır.

Kreditörün bir banka olduğu durumda kredi borçlusuna "kredi müşterisi" ve bankanın açtığı kredi karşılığında talep ettiği faiz oranına "kredi faiz oranı" adı verilir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na göre, bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.

Yukarıda belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının ve katılım bankalarının finansman sağlama yöntemleri de kredi sayılmaktadır.

Kredilerin Faiz Oranları

Bakanlar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azamî miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu, bu yetkilerini Merkez Bankasına devredebilir.

RİSK GRUBU

Bankacılık Kanununda üç tür risk grubu tanımlanmıştır: gerçek kişiler risk grubu, tüzel kişiler risk grubu ve bankanın dâhil olduğu risk grubu.

Gerçek Kişiler Risk Grubu

Bir gerçek kişi ile eşi ve çocukları ve bunların yönetim kurulu üyesi veya genel müdürü oldukları veya birlikte veya tek başlarına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları ortaklıklar gerçek kişiler risk grubunu oluşturur.

Tüzel Kişiler Risk Grubu

Gerçek kişiler risk grubunda belirtilen üyeler ile bir tüzel kişinin birlikte veya tek başlarına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları ortaklıklar tüzel kişiler risk grubunu oluşturur.

Bankanın Dâhil Olduğu Risk Grubu

Bir banka ile bu bankanın nitelikli pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürü, bunların birlikte veya tek başına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da bunların sınırsız sorumlulukla katıldıkları veya yönetim kurulu üyesi ya da genel müdürü oldukları ortaklıklar bankanın dâhil olduğu risk grubunu oluşturur.

Bankacılık Kanunu'na göre kredi kullandırma koşulları dâhil olunan risk grubu ve mensuplarına göre değişim göstermektedir.

KREDİ SINIRLARI

Bankacılık Kanununda bankalarca kullanılacak kredilere bazı sınırlamalar getirilmiştir.

Genel Kredi Sınırı

Bankalarca bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullanılabilen kredilerin toplamı özkaynakların yüzde yirmi beşini aşamaz. Bu oran, bankanın dâhil olduğu risk grubu bakımından yüzde yirmi olarak uygulanır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, bu oranı yüzde yirmi beşe kadar yükseltmeye veya kanunî haddine kadar indirmeye yetkilidir.

Bir adi ortaklığa verilen krediler, sorumlulukları oranında ortaklara kullanılmış sayılır.

Bankanın Sermayesinin Yüzde Bir veya Daha Fazlasına Sahip Olan Ortaklara Kullanılabilir Kredi Sınırı

Bankalarca hâkim ortak veya nitelikli pay sahibi olup olmadıklarına bakılmaksızın bankaların sermayesinin yüzde bir ve daha fazla payına sahip olup pay defterine kayıtlı olan tüm ortaklarına ve bunlarla risk grubu oluşturan kişilere kullanılacak kredilerin toplamı öz kaynaklarının yüzde ellisini aşamaz.

Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklara Kullanılacak Kredi Sınırı

Birlikte kontrol edilen ortaklıklara kullanılan krediler, bu ortaklıkları birlikte kontrol eden hissedarların her birinin ortaklık sermayesinde sahip olduğu payların, birlikte kontrol ettikleri toplam paya oranı ölçüsünde ortaklığı birlikte kontrol eden her bir hissedarın dâhil olduğu risk grubuna kullanılmış sayılır.

Büyük Kredi

Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullanılan krediler "büyük kredi" sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz.

Kefalet Riski İstisnası

Bir risk grubuna kullanılan kredilerin teminatını oluşturmak üzere aynı risk grubuna dâhil gerçek veya tüzel kişilerden kabul edilen aval, garanti ve kefaletler risk grubuna ait kredi sınırlarının hesabında dikkate alınmaz.

Kredi sınırlarında çeşitli dikkate alınma oranları vardır.

Bankalar Kanunu uyarınca yürürlüğe konulan düzenlemelere göre ana ortaklıklarca kredi sınırları konsolide esasa göre hesaplanır ve uygulanır.
Bireysel kredi sınırlarının her bir gerçek veya tüzel kişi bazında ayrı ayrı izlenmesi gerekir.

KREDİ SINIRLAMALARINA TÂBİ OLMAYAN İŞLEMLER

Bankacılık Kanunu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bazı kredi işlemlerini sınırlamalara tabi tutmamıştır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredi Arz ve Talebini Etkileyen Faktörler
ÜNİTE NO	4
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

KREDİ POLİTİKASI

Bir bankanın kredilerini kullandırmada ve kredi işlemlerinde uyguladığı prensip ve yöntemlerin tümüne bankanın “Kredi Politikası” adı verilir.

Bir banka kredi politikasını oluştururken “kredi faiz oranı, vade, kredi limiti ve kredi müşterisinin özellikleri” konusunda ilkeler belirler ve bu ilkelere göre kredi işlemlerini sürdürür.

Bankaların kredi politikaları, bankaların kredi kaynaklarına, ulusal ekonomik ve finansal koşullara, uluslararası ekonomik ve finansal koşullara bağlı olarak şekillenir.

KREDİ PİYASASI

Serbest bir kredi piyasasının nasıl işlediğini anlatmada kullanılan temel model kredi arz-talep modelidir. Bu model üç önemli bileşen içerisinde şekillenir. Bunlardan ilki, kredi müşterilerinin davranışlarını açıklayan kredi talebi, ikincisi kreditorlerin davranışlarını gösteren kredi arzı ve üçüncüsü ise kredi arz ve talep edenlerin kredi piyasasındaki etkileşimleri sonucu belirlenen kredi piyasası dengesidir.

Kredi Talep Eğrisi

Kredi talep eğrisi, kredi faiz oranı ve talep edilen kredi miktarı arasındaki negatif ilişkiden dolayı aşağı doğru eğimli bir eğri biçimindedir. Faiz oranı değiştikçe kredi talep eğrisi boyunca hareket edilir.

Kredi Arz Eğrisi

Kredi arz eğrisi, kredi faiz oranı ve arz edilen kredi miktarı arasındaki pozitif ilişkiden dolayı yukarı doğru eğimli bir eğri biçimindedir. Faiz oranı değiştikçe kredi arz eğrisi boyunca hareket edilir.

Kredi Talep Eğrisini Etkileyen Faktörler

Kredi piyasasında kredi faiz oranı dışındaki değişkenlerde meydana gelen değişimler kredi talep eğrisinin sağa veya sola kaymasına neden olur. Kredi talep eğrisinin sağa ve sola kaymasına neden olan faktörler şunlardır:

1. Kredi müşterilerinin geliri: Diğer değişkenler sabitken, kredi müşterilerinin gelirinde meydana gelecek bir değişim, kredi faiz oranları değişmese bile kredi müşterisinin talep ettiği kredi miktarını değiştirecektir. Aynı kredi faiz oranlarında talep edilen kredi miktarındaki değişimler yeni bir kredi talep eğrisi anlamına gelecektir. Kredi müşterisinin gelirinde meydana gelecek olan bir artış, kredi talep miktarının artmasına neden olacaktır. Bu ise kredi talep eğrisinin sağa kaymasına neden olur. Ters durumda ise, kredi müşterilerinin gelirlerindeki bir azalma talep edilen kredi miktarının her bir faiz oranı düzeyi için azalmasına neden olacak ve talep eğrisinin sola kaymasına neden olacaktır.

2. Kredi müşterisinin zevk ve tercihleri: Diğer değişkenler sabitken, kredi müşterilerinin mevcut kredi seviyeleri hakkındaki düşüncelerindeki değişim, kredi faiz oranları değişmese bile kredi müşterisinin talep ettiği kredi miktarını değiştirecektir. Tercihler değiştikçe talep eğrisi de değişir.

3. Kredi müşterilerinin kredi faizi konusundaki beklentileri: Kredi müşterilerinin kredi faizinin gelecekteki seviyesi konusundaki beklentileri kredi müşterilerinin davranışlarını etkileyecektir. Kredi müşterileri kredi faizlerinin gelecekte artacağı beklentisi içine girerlerse, kredi müşterileri şimdiden kredi talep edeceklerdir. Bu durumda kredi faiz oranları değişmese bile kredinin talep miktarı artacaktır. Benzer şekilde kredi müşterileri kredi faiz oranlarının ileride düşeceğine inanıyorlarsa, kredi taleplerini erteleyeceklerdir. Dolayısıyla kredi müşterilerinin bu yöndeki beklentileri kredi talep eğrisini sola kaydıracaktır.

4. Piyasadaki kredi müşterilerinin sayısı: Belirli bir kredi miktarını talep eden daha fazla kredi müşterisi, krediye olan toplam talebin artması demektir. Kredi müşteri sayısı arttığı zaman, krediye olan talep eğrisi her bir faiz oranı seviyesinde daha fazla miktarda kredi talep edildiğini göstermek üzere sağa doğru kayacaktır. Tersine, eğer kredi müşterisi sayısı düşerse kredi talep eğrisi sola doğru kayacaktır.

5. Bütçe açıkları: Devletin kendisi de kredi piyasasında oyuncu durumundadır. Devlet de zaman zaman kredi talebinde bulunmaktadır. Eğer hükümetin bütçe harcamaları, bütçe gelirlerinden fazla ise hükümet bütçesi açık verir. Hükümet bütçe açıkları borçlanma yoluyla finanse edilmesi durumunda piyasadaki kredi talebi artacaktır. Hükümetin kredi talebindeki artış kredi talep eğrisini sağa kaydıracaktır. Kredi talep eğrisinin sağa kayması denge kredi faiz oranında ve kredi hacminde artışa yol açar.

Kredi Arz Eğrisini Etkileyen Faktörler

Kredi piyasasında kredi faiz oranı dışındaki değişkenlerde meydana gelen değişimler kredi arz eğrisinin sağa veya sola kaymasına neden olur. Kredi arz eğrisinin kaymasına neden olabilecek temel faktörler şunlardır:

1. Tasarruf oranı ve tasarruf mevduatlarının seviyesi: Tasarruf oranlarındaki ve tasarruf mevduatlarındaki artma her bir faiz seviyesinde finansal kuruluşların arz edebilecekleri kredi arz miktarının artmasına yol açacaktır. Tasarruf mevduatları arttığı zaman, kredi arz eğrisi her bir faiz oranı seviyesinde daha fazla miktarda kredi arz edildiğini göstermek üzere sağa doğru kayacaktır. Tersine tasarruf oranlarındaki ve tasarruf mevduatlarındaki düşme her bir faiz seviyesinde finansal kuruluşların arz edebilecekleri kredi arz miktarının düşmesine yol açacaktır. Bu ise kredi arz eğrisinin sola doğru kaymasına yol açacaktır.

2. Kreditörlerin sayısı: Kreditörlerin sayısındaki değişime bağlı olarak arz edilen kredi miktarı da değişecektir. Kreditörlerin sayısı artarsa, her bir faiz oranı seviyesinde arz edilen kredi miktarı artacaktır; bu ise kredi arz eğrisinin sağa kaymasına yol açacaktır. Tersine, kreditörlerin sayısı azalırsa kredi arz eğrisi sola kayacaktır.

3. Kreditörlerin kredi faiz oranı konusundaki beklentileri: Kreditörlerin kredi faiz oranının gelecekteki seviyesi hakkındaki beklentileri kreditörlerin cari dönem kredi arzını etkileyecektir. Kreditörler kredi faiz oranlarının gelecekte artacağı beklentisine girerlerse bugünkü kredinin bir kısmını piyasanın dışında tutacaklardır. Bu nedenle, her bir faiz oranı düzeyinde arz edilen kredi miktarı azalacak ve kredi arz eğrisi sola kayacaktır. Tersine bir durumda, eğer kreditörler kredi faiz oranlarının gelecekte düşeceği beklentisine girerlerse, her bir faiz oranı düzeyinde arz edilen kredi miktarı artacak ve kredi arz eğrisi sağa kayacaktır.

4. Kreditörlerin risk algısı: Kreditörlerin risk algısındaki değişmeye bağlı olarak kredi arz miktarı da değişim gösterecektir. Kreditörlerin risk algısında bir azalma olursa, bu durum her bir kredi faiz oranı seviyesinde kredi arz miktarının artmasına ve dolayısıyla kredi arz eğrisinin sağa kaymasına yol açacaktır. Tersine, kreditörlerin risk algısında bir artma olursa, bu durum her bir kredi faiz oranı seviyesinde kredi arz miktarının azalmasına ve dolayısıyla kredi arz eğrisinin sola kaymasına yol açacaktır.

5. Yurt dışından borçlanma imkanları: Finansal kuruluşların kredi piyasasına sundukları kredi miktarını etkileyen diğer bir faktör finansal kuruluşların yurt dışından borçlanma imkânlarıdır. Finansal kuruluşların yurt dışından ucuz ve kolay kredi temin etmeleri, yurt içinde sundukları kredi miktarında artışa yol açacaktır.

6. Maliye politikaları: Hükümetlerin izledikleri maliye politikalarına bağlı olarak kreditorlerin kredi arz miktarları da değişme gösterecektir.

Hükümetlerin izledikleri gevşek maliye politikaları finansal kuruluşların ellerindeki kullanılabilir kaynakların artmasına ve dolayısıyla kullanılabilecek kredilerde artışa yol açacaktır. Vergi oranlarındaki düşmeler, kamu harcamalarının artması gibi genişletici maliye politikaları finansal kuruluşların kaynaklarını artıracak ve kredi büyümesini pozitif bir şekilde etkileyecektir. Tersi bir durumda, vergi oranlarındaki artış ve sıkı maliye politikaları kredi arz miktarında azalmaya yol açacaktır.

MERKEZ BANKASI VE KREDİ PİYASASI

Zorunlu karşılıklar, reeskont kredileri, açık piyasa işlemleri ve döviz işlemleri Merkez Bankası para politikası araçlarıdır. Merkez Bankası para politikası araçlarını kullanarak para arzını ve kredi miktarını etkilemektedir.

Zorunlu Karşılıklar

TCMB zorunlu karşılık ve dispoñibilite oranlarını ya da tanımlarını değiştirerek bankaların ellerindeki kaynakların kullanımını ve maliyetini etkileyebilmektedir.

Zorunlu karşılık uygulaması, bankalara mevduat ve mevduat benzeri yükümlülüklerinin belirli bir oranı kadar tutarı merkez bankası nezdinde bloke ya da serbest mevduatlarında tutma zorunluluğu getirmektedir.

Reeskont Kredileri

Reeskont kredileri, TCMB tarafından bankacılık kesimine senet karşılığında kısa vadeli fon sağlanması işlemidir. Bu uygulamada, bankalar, merkez bankasınca belirlenen, genelde kısa vadeli senetleri merkez bankasının belirlediği faiz oranlarından iskonto ettirerek likidite ederler. Bu işlemler için Merkez Bankası tarafından uygulanan faize reeskont oranı denilmektedir. Merkez Bankası reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilmektedir. Reeskont uygulamasında faizlerin değiştirilmesi yolu ile para politikasına yardımcı olunabilmektedir.

Açık Piyasası İşlemleri

Operasyonel anlamdaki en etkin para politikası aracı olan açık piyasa işlemlerinde, Merkez Bankası para politikasının hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde ayarlanması amacıyla, yerli para karşılığında

- 1) Menkul kıymet alım-satımı,
- 2) Geri alım vaadi ile satım (ters repo),
- 3) Geri satım vaadi ile alım işlemi (repo),
- 4) Yerli para cinsinden depo alınması ve verilmesi işlemlerini yapabilir.

Döviz ve Efektif Alım-Satımları

Merkez bankaları, tam dalgalı kur politikası uygulamıyorlarsa, kur politikalarını döviz ve efektif alım-satımları ile gerçekleştirirler. Merkez Bankasının döviz ve efektif alım-satımlarının kurlar üzerindeki etkisi yanında piyasadaki yerli para likiditesi üzerinde de doğrudan etkisi vardır.

Para Politikası Araçlarının Para Arzı ve Kredi Miktarı Üzerindeki Etkileri

Zorunlu karşılık oranı yükselirse, para arzı ve kredi miktarı azalır.

Zorunlu karşılık oranı düşerse, para arzı ve kredi miktarı artar.

Reeskont oranı yükselirse, para arzı ve kredi miktarı azalır.

Reeskont oranı düşerse, para arzı ve kredi miktarı artar.

Açık piyasa alımı olursa, para arzı ve kredi miktarı artar.

Açık piyasa satımı olursa, para arzı ve kredi miktarı azalır.

Döviz alımı olursa, para arzı ve kredi miktarı artar.

Döviz satımı olursa, para arzı ve kredi miktarı azalır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredi Riskinin Yönetilmesi
ÜNİTE NO	5
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

KREDİ RİSK YÖNETİMİ

Eğer bankalar ve diğer finansal kuruluşlar yüksek oranda kâr elde etmek isterlerse, kredi risklerinin düşük ve kredilerinin geri dönüş oranı yüksek olmalıdır.

Finansal kuruluşların kredi kullandırma ve kredi risklerini düşürme konusundaki başarıları ters seçim ve ahlaki tehlike problemlerinin üstesinden gelmeleriyle doğru orantılıdır. Bankalar ters seçim ve ahlaki tehlike problemlerini sınırladıkları ölçüde kredi geri dönüş oranları yükselecek ve dolayısıyla kârlılıkları artacaktır.

Bir anlaşmaya taraf olan taraflardan biri diğerinden daha fazla bilgiye sahipse, taraflar arasındaki bilginin dengeli olmayan dağılımına “asimetrik bilgi” adı verilir. Örneğin kredi müşterisi üstleneceği yatırım projelerinin potansiyel getirisi ve riskleri konusunda bankadan daha fazla bilgiye sahiptir. Kredi işlemlerindeki bilgi eksikliği biri kredi kullanılmadan diğeri ise kredi kullanıldıktan sonra olmak üzere iki tür probleme yol açar: tersine seçim ve ahlaki tehlike.

Eğer kredi piyasasında krediye ulaşan, kredi kullanan kredi müşterileri kredi riski yüksek, kullandıkları kredileri muhtemelen geri ödemeyecek olan kredi müşteri ise, kredi piyasasında “ters seçim” meydana gelmiştir.

Bir kredi piyasasında kredi müşterileri kreditorün bakış açısından olumsuz aktivitelerin içinde bulunma niyetine sahip olduklarında kredi piyasasında “ahlaki tehlikenin” mevcudiyetinden bahsedilir.

Eleme ve izleme, uzun-vadeli müşteri ilişkilerinin kurulması, açık hesap kredi kullanımı, teminat ve mevduat bulundurma ve kredi seleksiyonu/tayınlaması bankaların asimetrik bilgiden kaynaklanan problemlerin üstesinden gelmek ve kredi risklerini azaltmak için kullandığı enstrümanlardır.

1. Eleme ve izleme: Kredi piyasalarındaki asimetrik bilginin varlığı bankaları enformasyon üreten aktivitelere yönlendirmiştir. Bu aktiviteler eleme ve izleme faaliyetleridir. Eleme, kredilendirmede uzmanlaşma, izleme ve sınırlayıcı taahhütlerin yaptırımı eleme ve izleme faaliyetleridir.
2. Uzun-vadeli müşteri ilişkilerinin kurulması: Kredi risk yönetiminin diğer bir enstrümanı uzun-vadeli müşteri ilişkilerinin oluşturulmasıdır. Bu yolla bankalar kredi müşterileri hakkında enformasyon elde ederler.
3. Açık hesap kredi kullanımı: Bankalar ticari kredi müşterilerine borçlu cari hesap kredi hesapları açmak yoluyla uzun vadeli ilişkiler yaratır ve enformasyon toplar.
4. Teminat ve mevduat bulundurma: Teminat yükümlülükleri bankaların kredi risk yönetimi konusunda önemli enstrümanlarından biridir. Teminat, kredi müşterisinin eğer kullandığı krediyi geri ödeyemezse karşılığında bankaya vermeyi taahhüt ettiği bir varlıktır. Ters seçim probleminin sonuçlarını azaltmaktadır.
5. Kredi seleksiyonu / tayınlaması: Bankaların tersine seçim ve ahlaki tehlike problemlerinin üstesinden gelmesinin diğer bir yolu da bankaların kredi seleksiyonuna / tayınlamasına gitmeleridir. Kredi

seleksiyonunun iki çeşidi vardır. Birinci tür kredi seleksiyonunda, kredi müşterisi daha yüksek kredi faizi ödemeye istekli olmasına rağmen bankanın kredi müşterisine kredi kullanılmayı reddetmesidir. İkinci tür kredi seleksiyonunda, banka kredi müşterisine kredi vermeye istekli olmakla birlikte, bankanın kredi müşterisine tahsis ettiği kredi limiti kredi müşterisinin arzu ettiği miktardan daha azdır.

ASİMETRİK BİLGİ ALTINDA KREDİ PİYASASININ İŞLEYİŞİ

Bankacılık sistemi uygun bir şekilde denetlendiği ve düzenlendiği müddetçe, eksik bilgi (imperfect information) şartları altında, rekabetçi bir bankacılık sisteminde bile kredi faiz oranlarının piyasayı dengeye getiren oranlardan daha aşağı olduğu ve piyasa kredi faiz oranının üzerinde faiz ödemeye razı olan bir kısım kredi müşterisinin kredi piyasasından dışlandığı / tayınlandığı gözlenebilir. Dahası, piyasayı dengeye getirmeyen kredi faiz oranları bankaların kâr fırsatlarına karşı optimal davranışı sonucu ortaya çıkar.

Makro Ekonomik İstikrarsızlık

Ekonomik istikrarsızlık sonucu bankacılık sektöründe çıkabilecek potansiyel bir ahlaki tehlikeye sıkı hükümet denetimleri ve batık kredilere karşı yeterli oranda rezerv bulundurulmasını gerektiren kanuni yaptırımlar yoluyla imkân verilmediği ve açık veya kapalı mevduat sigortasının ya var olmadığı ya da uygun bir şekilde fiyatlandırıldığı varsayalım. Bu nedenle banka risk-kaçınır bir davranış sergileyecektir. Makroekonomik istikrarsızlık bir problem olduğu takdirde, toplumsal/sosyal olarak arzu edilen borçlanma oranları daha aşağı düşmüş olur ve bu durumda da düşük kredi faiz oranları pekâlâ gözlemlenebilir.

Mevduat Sigortasının Varlığı ve Ahlaki Tehlike Problemi

Bankacılık denetlemeleri ya dizayn olarak ya da uygulamada zayıf olsun veya her ikisi de sistemde mevcut olsun. Bankaların sermaye seviyesinin riskli varlıklarına göre ve provizyonlarının ise geri ödenmeyen alacaklarına göre yetersiz olması durumuna ek olarak, hükümetin de bütün mevduatları bankalardan sigorta primi talep etmeden, bedava bir şekilde sigorta ettiğini varsayalım. Bu politikalarla birlikte makro ekonomik istikrarsızlık, bankacılık sektöründeki ahlaki tehlikeyi artıracak ve daha yoğun hâle getirecektir. Sonuç olarak, bankalar yüksek faiz oranlarında riskli projeleri finanse etmeye teşvik edilecektir.

TASARRUFLAR VE FAİZ ORANI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Teorik olarak, tasarruflar ve faiz oranı arasındaki ilişki belirsizdir.

Keynesyen ve Neo-klasik (özellikle Monetarist) İktisatçıların Yatırım Teorisi'ne göre, tasarruf seviyesi faiz oranından etkilenmemektedir.

Mc Kinnon ve Shaw bu dominant teorik pozisyona karşı meydan okumuşlardır. Mc Kinnon ve Shaw'a göre yüksek reel faiz oranları tasarruf oranını artıracaktır, yani tasarruflar faiz oranına karşı duyarlıdır: Gelişmekte olan ülkelerde, temel finansal araç bankalara yatırılan tasarruf mevduatlarıdır ve yatırım yapmak isteyenler ve tasarruf sahipleri arasındaki hemen hemen tek aracı kurum bankalardır. Böyle bir ekonomide, reel faiz oranları düşük veya negatif tutulursa, tasarruf sahipleri tasarruflarını banka mevduatı olarak değerlendirmek yerine alternatif şekillerde (altın, dayanıklı ev aletleri gibi) tutma yolunu izleyeceklerdir. Böylece bankalardaki potansiyel mevduat ve böylece kredi verilebilir miktar azalacaktır. Finansal baskıların kaldırılması ve reel faiz oranı politikasına geçilmesiyle birlikte, tasarruflar artacak ve tasarruf sahipleri tasarruflarını bankalarda mevduat olarak tutma eğiliminde olacaklardır. Bu durum ise bankaların kredi verilebilir fonlarında artışa ve dolayısıyla yatırımlarda artışa yol açacaktır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredi Türleri: Nakdi ve Gayri Nakdi Krediler
ÜNİTE NO	6
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

KREDİ TÜRLERİ

Krediler kendi içlerinde çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Kullandırıldığı para cinslerine göre TL ve yabancı para/döviz kredileri; vadelerine göre kısa vadeli krediler, orta vadeli krediler ve uzun vadeli krediler; teminatlarına göre teminatsız ve teminatlı krediler; veriliş amacına göre işletme kredisi, donanım kredisi, yatırım kredisi, ihracat kredisi ve tüketici kredisi; kullanılan sektörler göre tarım, sanayi, inşaat ve hizmetler kredileri; kullanıcılarına göre hane halkı ve firma kredileri; faiz yapısına göre sabit faizli ve değişken faizli krediler; büyüklüğüne göre küçük, orta ve büyük krediler; niteliklerine göre nakdi krediler ve gayri nakdi krediler olarak sınıflandırılabilir.

Kredi sınıflandırma prensiplerinden birisi de kredilerin nakdi ve gayri nakdi şeklinde sınıflandırılmasıdır. Nakdi krediler, kredi müşterisine nakit para olarak verilen kredileri ifade etmektedir. Nakdi kredilerde, banka kredi müşterisine nakit para borç vermektedir. Gayri nakdi krediler bankanın kredi müşterisine nakit yerine kefalet ve garanti verdiği kredileri ifade etmektedir. Gayri nakdi kredilerde, banka kredi müşterisine nakit para borç vermemekte, onun yerine kaşı tarafa kredi müşterisi lehine kefalet ve garanti vermektedir.

NAKDİ KREDİLER

Spot kredi, borçlu cari hesap kredisi, iskonto ve iştirah kredileri, dövize endeksli krediler, ithalat kredisi, ihracat kredisi garanti kuruluşlarının sigortası kapsamında sağlanan orta/uzun vadeli ithalatçı kredileri, ihracat kredisi /prefinansman kredisi, eximbank ihracatçı destek kredileri, ihracat akreditifi iskontosu, altın kredisi,

T.C. hazine borçlu/garantili krediler, yatırım kredileri, proje finansmanı ve uzun vadeli yatırım kredileri ve sendikasyon kredileri nakdi kredilerdir.

Spot Kredi

Spot kredi, kredi meblağı bir seferde kullanılan, faizi belirlenen vade boyunca sabit kalan, kredi anapara ve faizi vade sonunda birlikte topluca kredi müşterisinden tahsil edilen bir kredi türüdür.

Borçlu Cari Hesap Kredisi

Borçlu cari hesap kredileri, bankaca belirlenen limit ve vade içinde kalınmak şartıyla, kredi kullanıcısı işletmeye işletmenin ihtiyacı olduğu zamanda ve miktarda serbestçe kredi kullanma ve istediğinde kullandığı krediyi kısmen veya tamamen kapatma olanağı sunan avans niteliğindeki nakit kredilerdir.

İskonto ve İştirah Kredileri

İştirah-İskonto Kredileri, ticari faaliyetten kaynaklanan ve henüz vadesi gelmemiş ticari senetlerin nakde dönüştürülmesine imkân sağlayan bir kredi türüdür.

Dövize Endeksli Krediler

Dövize Endeksli Krediler, bir döviz cinsine endekslenerek kullanılan kredilerdir. Bu tür kredilerde

öncelikle kredinin meblağı döviz olarak belirlenir, kredinin tutarı kredinin kullandırıldığı tarihteki döviz alış kurlarından hesaplanarak TL olarak kredi kullanıcısına teslim edilir, kredinin ana para ve faiz geri ödemesi vade tarihindeki döviz satış kurlarından hesaplanarak TL olarak kredi kullanıcısından tahsil edilir. Spot kredi veya borçlu cari hesap (rotatif) kredi şeklinde kullanılabilir.

İthalat Kredisi

Bazı durumlarda ithalatçılar peşin ödeme indirimlerinden yararlanmak için mal bedelini peşin ödemeyi tercih edebilirler. Bu durumda ithalat edecekleri malların bedelini bir bankadan kredi olarak kullanabilirler.

Bunun yanında ihracatçı ve ithalatçı arasında akreditifli bir ithalat işlemi yapılması konusunda anlaşabilirler. Akreditifin açılması satış sözleşmesi ile kararlaştırılır. İthalat kredisinde, ihracatçıya ödemenin yapılmasını sağlayan amir banka mal bedelini ithalatçıdan hemen tahsil etmez ve böylece ona kredi kullandırmış olur.

İhracat Kredisi Garanti Kuruluşlarının Sigortası Kapsamında Sağlanan Orta/Uzun Vadeli İthalatçı Kredileri

İhracat Kredisi Garanti Kuruluşları (İKGK) ülkeler tarafından ulusal ihracatlarını destekleme amacıyla kurulmuş özel kurumlardır. İKGK'lar ülkelerinin ihracat hacimlerini artırmak ve yerel firmalara uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamak amacıyla, genellikle ihracat işlemlerinden doğan ticari ve politik riskler için sigorta hizmeti sunarlar. Bu sigorta kapsamında sağlanan finansman, ihracatçıya peşin satış, ithalatçıya ise orta veya uzun vadeli alım olanakları sağlar.

İhracat Kredisi /Prefinansman Kredisi

İhracat Kredisi, ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara bu faaliyetlerinin finansmanı amacıyla belge (DİİB, VRHİB) kapsamında ve en çok 18 ay vadeli olarak ihraç konusu malların yurt dışına gönderilmek üzere yüklemesi yapılmadan önce (ihracat hazırlık kredisi olarak) veya yüklemeyi yaptıktan sonra rotatif olarak kullanılan bir kredi türüdür.

Eximbank İhracatçı Destek Kredileri

İhracatın ve yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinin finansman sorununu çözmek, ihracatın gelişmesini ve desteklenmesini sağlamak amacıyla Türkiye İhracat Kredisi Bankası A.Ş. (Eximbank) tarafından çeşitli kredi paketleri hazırlanmakta ve bu krediler doğrudan veya bankalar aracılığı ile ihracatçılara Türk menşeli malların serbest dövizle ve kesin olarak ihracat taahhüdü karşılığında TL veya Döviz cinsinden kullanılmaktadır.

İhracat Akreditifli İskontosu

İhracatçı firmaların vadeli akreditiflerinin vadesinden önce iskonto edilmesi suretiyle kullanılan kredilerdir. Akreditifin iskonto edilmiş döviz tutarının TL karşılığı kadar kredi kullanılır.

Altın Kredisi

Borçluya fiziki altın verilmesi yoluyla kullanılan kredilerdir. Kredinin kapaması altın, döviz veya TL ödeme alınması suretiyle yapılabilir. Bu tür krediler genellikle altın işleme sektöründeki firmalar tarafından ihracat veya işletme sermayesi amacıyla kullanılmaktadır.

T.C. Hazine Borçlu/Garantili Krediler

Otoyol ve baraj gibi devlete ait altyapı projelerinin finansmanına yönelik ve kredinin garantörünün veya doğrudan borçlusunun T.C. Hazine Bakanlığı olduğu kredilerdir.

Yatırım Kredileri

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yatırımların finansmanı amacıyla kullanılan kredilerdir.

Proje Finansmanı ve Uzun Vadeli Yatırım Kredileri

Özel sektör ve kamu kuruluşlarının yeni veya kapasite artırımı şeklindeki sabit sermaye yatırımlarına yönelik sağlanan kredilerdir. Bunun yanında genellikle turizm, enerji ve denizcilik sektörlerindeki Yap-İşlet-Devret ve İşletme Hakkı Devri yapısındaki projeler için kullanılan bir finansman şeklidir. Bu tür yatırım projeleri için yabancı kaynaklı ve uzun vadeli fon sağlanması gereklidir.

Sendikasyon Kredileri

Birden fazla banka ve finansman kuruluşu tarafından aralarındaki bir bankanın liderliğinde sağlanan kredi, sendikasyon kredisi olarak tanımlanmaktadır.

GAYRİ NAKDİ KREDİLER

Teminat mektupları, akreditif, ithalat kabul/aval kredisi ve ihracat akreditif teyit kredisi (konfirmasyon kredisi) gayri nakdi kredilerdendir.

Teminat Mektupları

Bir yüklemnin veya sorumluluğun yerine getirilmemesi durumunda üzerinde yazılı olan tutarı karşı tarafa ödemeyi garanti eden sözleşmelere teminat mektubu adı verilir. Teminat mektubuna konu olan sorumluluk bir borcun geri ödenmemesi gibi maddi olabileceği gibi bir malın zamanında ve tam olarak teslim edilmemesi veya yüklenilen bir işin zamanında ve tam olarak yapılmaması da olabilir. Teminat mektuplara yurtiçinde veya yurt dışında yerleşik kişilere hitaben düzenlenebilir. Teminat mektupları gerçek kişiler lehine düzenlenebildiği gibi tüzel kişiler lehine de düzenlenebilir.

Akreditif

Akreditif, ithalatçının talebiyle bir bankanın, ithalatla ilgili koşulları yerine getirmesi karşılığında ihracatçıya ödeme yapacağını yazılı olarak taahhüt etmesidir. Başka bir deyişle akreditif şartlı bir banka garantisidir.

İthalat Kabul Kredisi

İthalat Kabul/Aval Kredisi, Mal Mukabili ve Vesaik Mukabili ithalatlarda, poliçenin ithalatçı tarafından vadesinde ödeneceğinin bankaca garanti edilmesidir. Mal Mukabili ve Vesaik Mukabili ithalatlarda, ithalatçı ve ihracatçı arasında bir poliçe vardır. İhracatçı ihraç ettiği malların tutarının kendisine ödenmesini garantilemek için ithalatçıdan bir bankanın söz konusu poliçe bedelini ödeyeceğini kabul etmesini talep edebilir. Banka poliçeyi kabul ederek, poliçenin vade sonunda ödeneceğini garanti eder. Dolayısıyla, ithalatçı lehine bir kredi oluşturur.

İhracat Akreditif Teyit Kredisi (Konfirmasyon Kredisi)

İhracat Akreditif Teyit Kredisi, bir ihracatçı firma lehine açılan gayri kabili rücu (geri dönülemez biçimde ödeme taahhüdü) ihracat akreditiflerine bir bankanın teyidini eklemesidir.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi
ÜNİTE NO	7
YAZAR	Prof. Dr. FEHİM BAKIRCI

KREDİ AÇMA YETKİSİ VE KREDİLERLE İLGİLİ TEŞKİLAT

Bankalar Kanunu'na göre kredi açma yetkisi bankaların yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu; kredi açma, onay verme ve diğer idarî esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla da kullanabilir.

KREDİ KULLANDIRMA İLKELERİ

Sağlıklı, sağlam bankalar kredi kullanırken belli esaslara göre hareket ederler. Bankaların kredi kullanırken izledikleri ilkelere "kredi kullandırma ilkeleri" adı verilir. Kredi kullanırken 3 temel ilke vardır: Sağlamlık, işlemlilik ve verimlilik.

Sağlamlık, kredinin geri dönüş olasılığının yüksek olmasıdır.
İşlemlilik, kredinin geri dönüşünün esnek olmasıdır.
Verimlilik, kredinin geri dönüş getirisinin yüksek olmasıdır.

Sağlıklı bankalar kredi kullanırken bu ilkelerin birine değil, hepsine aynı anda dikkat ederler. Kredinin sadece verimine, geri dönüş getirisinin yüksekliğine odaklanmak kredinin geri dönüş olasılığını azaltır.

KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bankalar bir firma veya kişiye kredi vermeden önce kredi talebinde bulunan firmanın veya kişinin kredi değerliliğini incelerler ve bu analiz ve sonuçlara göre ilgili firma veya kişinin kredi başvurusunu onaylayıp onaylamamaya karar verirler. Kredi değerlendirme süreci bankaların şubelerinde başlar. Kredi başvurusu banka şubelerinin pazarlama elemanlarınca değerlendirilir ve analiz edilir. Kredi verilebilir analizi yapılan kredi talepleri şubelerce "kredi teklifi" hâline dönüştürülür. Kredi başvurusu yapan herkes hakkında "kredi dosyası" oluşturulur. Kredi başvurularını değerlendiren uzmanlar, öncelikle kredi başvurusu yapanların kredi dosyasını incelerler.

Bankalar bir işletmenin kredi talebi ve kredi riski değerlendirilirken, ilgili işletmenin 5 K'si hakkında bilgi toplarlar: Karakter (Character), Kredi Teminatı (Collateral), Kapasite (Capacity), Kapital (Capital), Koşullar (Conditions). Kredi riski değerlendirmesinin veya kredinin 5 K'si olarak bilinen bu faktörler, herhangi bir kredi analizinin temel bileşenleridir ve banka müşterisinin kredi değerliliğinin analizinde kullanılan anahtar başvuru kaynaklarıdır.

Koşullar

Koşullar kredi başvurusunda bulunan kişi ve firmanın kişisel durumuyla doğrudan ilgili olmayan faktörlerdir. Koşullar, ulusal ekonominin, bölgenin, kredi başvurusunda bulunan kimsenin faaliyet gösterdiği sektörün ve kredi için gösterilen teminatın içinde bulunduğu duruma verilen genel isimdir.

Bankalar, kredi başvurusunda bulunan firmanın faaliyet gösterdiği sektör veya işkolundaki makro ve mikro ekonomik faktörlere, firmanın gelecek dönemlerdeki nakit akışlarına ve sektörün büyümesine bakarlar.

Karakter

Koşullar ve kredi piyasası kredi vermeye uygun ise kredi başvurusunda bulunan kişi veya firmanın karakteri incelenir. Karakter, bankaların kredi başvurusunda bulunan firma veya kişi hakkındaki genel değerlendirmelerine verilen isimdir. Bu aşamada kredi için başvuran işletmenin sahibi veya ortaklarının kişisel durumları/karakterleri analiz edilir. Kişisel faktörlerin incelenmesi yoluyla kredi müşterisinin borcunu ödeme konusundaki niyeti analiz edilmiş olur.

Kredinin Teminatı

Kredi başvurusunda bulunan kimsenin koşulları ve karakteri analiz edildikten sonra kredinin teminatı incelenir. Kredinin teminatı kredi müşterisinin borcunu geri ödemediği zaman bankanın kendisini korumasına imkân veren varlık veya varlıklara verilen addır. Teminatların birçoğu gayrimenkul, ofis veya makine ekip ve ekipmanları formundadır. Alacaklar ve stoklar da ayrıca teminat görevi görür. Kredinin teminatının değeri genellikle bankanın uzmanlarıncaya veya varlık değerlendirme konusunda lisansa sahip uzmanlar tarafından saptanmaktadır. Değerlendirme uzmanları bir varlığın değerini saptarken tahmini piyasa değerine, varlığın pazarlanabilirliğine, büyüklüğüne, tipine ve kullanımına, coğrafi lokasyonuna, yerel ekonomiye etkisine, piyasa dalgalanmalarına, planlamalara bakarak bir değer saptarlar.

Kapital

Kredi başvurusunda bulunan kimselerin koşulları, karakteri ve teminatı analiz edildikten sonra kapitalleri incelenir. Kapital, firmanın sermaye gücünü ifade eder. İşletme sahibinin işine ne kadar yatırım yaptığı, kişisel servetinin ne kadarını işinde riske ettiği ve işine finansal katkıları analiz edilir.

Kapasite

Kredi için başvuran işletmenin karakteri olumlu, teminatı ve sermayesi yeterli ve kredi piyasası kredi vermeye uygun ise son olarak kredi için başvuran işletmenin kapasitesi incelenir. Kapasite, işletmenin krediyi geri ödeme yeteneğini ifade eder. Bu aşamada bilanço ve gelir tablolarından yararlanarak işletmenin mali analizi yapılır. Mali analizde temel olarak işletmenin borçlarını ödeme kapasitesi analiz edilir.

MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ

Mali analiz, finansal tablolardaki çeşitli hesaplar arasındaki ilişkilerin kurulmasını, ölçülmesini ve yorumunu kapsayan bir faaliyettir. Finansal analiz yapılırken, bilanço ve gelir tablosundan yararlanır.

Oran analizi, karşılaştırmalı tablolar yöntemi, dikey yüzdeler yöntemi, trend/eğilim yüzdeleri yöntemi mali analizde kullanılan yöntemlerdendir.

Mali analizde en çok kullanılan analiz tekniklerinden biri oran analizidir.

Oran analizinde, mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında basit matematiksel ilişki kurulur. Bir firmanın kredi analizi yapılırken kullanılan oranlar Likidite oranları, Mali yapı / Kaldıraç oranları, Faaliyet oranları, Kârlılık oranları olmak üzere dört grupta toplanmaktadır.

Likidite Oranları

Likidite, bir varlığın nakde dönüşme hızını gösterir. Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borçlarını zamanında ödeyebilme gücünü ölçmek için kullanılan oranlardır.

Mali Yapı/Kaldıraç Oranları

Mali yapı oranlarından, işletmenin ne ölçüde borçla finanse edildiğini ve işletmenin dengeli bir şekilde finanse edilip edilmediğini tespit için yararlanır. Öz kaynakların toplam kaynaklar içinde yüksek oranda yer tutması, kredi veren kuruluşların riskini azaltır.

Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları, işletmelerin sahip oldukları varlıkları ne derece etkin kullandıklarını gösteren oranlardır. Faaliyet oranları, varlıkların devir hızı olarak da bilinir. Bu oranlar, varlıkların her bir lirasının yarattığı geliri ölçer.

Kârlılık Oranları

Kârlılık oranları, işletmelerin faaliyetleri sonucunda elde ettikleri başarıyı ölçmeye yarayan oranlardır.

YABANCI PARA CİNSİNDEN VEYA YABANCI PARAYA ENDEKSLİ KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yabancı para cinsinden veya yabancı paraya endeksli kredi taleplerine ilişkin kredi değerlendirmelerinde, yukarıdaki analizlere ek olarak yabancı paranın ülke parasına karşı olası değer kazanımlarının müşterinin yapabileceği borç servisi düzeyine etkileri analiz edilir.

KREDİ TALEPLERİNİN GERİ ÇEVİRİLME NEDENLERİ

Düşük kredi başvuru skoru veya düşük kredi derecelendirme puanı, daha önce firmaya tahsis edilen kredi limitinin yeterli görülmesi, banka kredi politikalarına ve prensiplerine uygun olmayan kredi talepleri, risk potansiyeli, sektör riski, olumsuz istihbarat bilgileri, firma ortaklarının davranışları, T.C. Merkez Bankası kredi performans kayıtları, karşılıksız çek ve/veya protestolu senet bilgileri, aşırı borçlanma, olumsuz kredi performansı, yetersiz teminat ve firmaların mali yapısının yetersiz olması kredi taleplerinin geri çevrilme nedenleridir.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Hesap Durumu Belgesi
ÜNİTE NO	8
YAZAR	Doç. Dr. ALİ KABASAKAL

HESAP DURUM BELGESİ

Bankacılık Kanunu'na göre bankalar kullandıracakları krediler ve verecekleri kefalet ve teminatlar için, bazı kredi işlemleri hariç olmak üzere, hesap durumu belgesi almaları zorunludur.

Hesap durumu belgesi gerektirmeyen işlemler şunlardır: Yüz bin Türk Lirasını geçmeyen işlemler; Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştirakleri hariç olmak üzere, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, bunlara bağlı kuruluşlar ve mahalli idareler ile yapılan işlemler; Yabancı ülkelerin merkezi idareleri, merkez bankaları ile veya bunlarca çıkarılan veya ödemesi garanti edilen bono ve tahviller karşılığı yapılan işlemler; Karşılığı nakit, nakit benzeri kıymet ve hesaplar ile kıymetli maden olan işlemler; Hazine, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı veya Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono ve tahviller karşılığı yapılan işlemler; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile ya da bu banka nezdindeki piyasalarda yapılan işlemler; Menkul kıymet borsalarından veya ikinci el piyasadan çok kısa vadeli fon fazlalarını değerlendirmek gayesiyle edinilen alım-satım amaçlı menkul kıymetler; Teşkilatlanmış borsalardan alınan veya alacaklardan dolayı elde edilen hisse senetleri; Yurt içi bankaların kendi aralarındaki vadesiz veya vadesi üç ayı aşmayan işlemler ile bu bankaların mukabil kefaletine dayanılarak verilecek teminat ve garantiler; Bankalar Kanununa gayri nakdi krediler konusunda yapılacak hesaplamalara göre banka nezdindeki toplam kredi riski beş milyon ABD Dolarını aşmayan ve asgari ikinci sınıf olarak tasnif edilen derecelendirme notlarını haiz banka ya da finansal kuruluşlarla yapılan işlemler ile bunların kefaletine dayanılarak verilecek gayri nakdî krediler.

Kredi ilişkisinin devam ettiği süre boyunca her yıl hesap dönemini izleyen altı ay içinde hesap durumu belgesi alınması zorunludur.

HESAP DURUMU BELGESİ OLARAK KABUL EDİLECEK BELGELER

Bankalar, kredi verilecek kişi ve kuruluşun niteliğine göre hesap durum belgesi yerine başka belgeler talep edebilirler.

Banka, Finansal Kuruluş ve Kamu Kuruluşları: Banka ve finansal kuruluş ile kamu kuruluşlarının tabi oldukları özel mevzuat veya muhasebe sistemleri uyarınca düzenleyecekleri dipnotlarını da içeren bilanço ile kâr ve zarar cetvelleri ile bunlara ek mali tabloları hesap durum belgesi olarak kabul edilmektedir.

Menkul Kıymetleri Halka Arz Olunmuş Ortaklıklar ve Sermaye Piyasası Aracı Kurumları: Menkul kıymetleri halka arz olunmuş ortaklıklar ile sermaye piyasası aracı kurumlarının sermaye piyasası mevzuatı uyarınca düzenleyecekleri dipnotlarını da içeren bilanço ile kâr ve zarar cetvelleri ile bunlara ek mali tabloları hesap durum belgesi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de Yerleşik Kişiler: Yukarıdakilerin dışında kalanlardan Türkiye'de yerleşik kişilerin Maliye Bakanlığının 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununa istinaden çıkardığı Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği uyarınca, düzenleyecekleri bilanço ile kâr ve zarar cetvelleri ile bunlara ek mali tabloları hesap durum belgesi olarak kabul edilmektedir.

Yurt Dışında Yerleşik Kişiler: Yukarıdakilerin dışında kalanlardan yurt dışında yerleşik kişilerin ise tabii oldukları yabancı mevzuat uyarınca düzenleyecekleri uluslararası düzenleyecekleri standartlara uygun dipnotlarını da içeren bilanço ile kâr ve zarar cetvelleri ile bunlara ek mali tabloları hesap durum belgesi olarak kabul edilir.

HESAP DURUMU BELGESİNİN İÇERİĞİ

Bankalarca, kredi kullananlardan ve banka kefalet ve teminatı alacaklardan alınacak hesap durumu belgelerinde talep edilen bilgiler, kredi başvurusunda bulunanın bilanço esasına göre hesap tutup tutmadığına bağlı olarak değişim göstermektedir.

Bilanço Esasına Göre Hesap Tutan İşletmelerden Alınacak Hesap Durumu Belgesi: Bilanço esasına göre hesap tutan ticari işletmelerden alınacak hesap durum belgelerinin içeriği üç temel kısımdan oluşmaktadır: tanıtıcı bilgiler, son üç yıla ait mali bilgiler ve diğer bilgiler.

Ticari Kredi Niteliği Taşımayan İşlemler İçin Gerçek Kişilerden Alınacak Hesap Durumu Belgesi: Ticari kredi niteliği taşımayan işlemler için gerçek kişilerden kişisel bilgiler, birlikte oturan aile fertlerinin bilgileri, ikametgah ve konut bilgileri, iş durumu bilgileri, sahip olunan gayrimenkul bilgileri, sahip olunan taşıt bilgileri, kredi ve borç durumu bilgileri, banka hesap durumu bilgileri, kredi kartı bilgileri, talep edilen kredi bilgileri, gelir bilgileri, hakkında bilgi alınabilecek akraba dışı kişilerin bilgilerini içeren hesap durum belgesi talep edilir.

Hesap durum belgesi başvuru sahibi tarafından tarih belirtilerek imzalanmalıdır. Hesap durumu belgesinin ekinde kişinin kimliği ve gelirini gösterir belgeler alınır. Firma başvurularında ise hesap durumu belgeleri yetkili ve sorumlu şahıslarca imza edilmiş olmalıdır.

HESAP DURUMU BELGELERİNİN DENETİMİ, DENETİM RAPORU VE DİĞER HUSUSLAR

Bankalarca açılacak krediler ve verilecek kefalet ya da teminatlar için talepte bulunanlardan alınacak hesap durumu belgesi ve eki bilanço ve kâr ve zarar cetveli ile mali açıklayıcı notların tümünün denetlemesine ve denetlemeye ilişkin raporun düzenlenmesine gerek yoktur.

Sermayesinin yarısından fazlasına merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, kamu iktisadi teşebbüslerinin, 28/5/1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanun kapsamına alınan kuruluşların sahip olduğu kurum ve ortaklıklar ile bankalar dışında kalan müşterilere kullandıracakları kredilerin iki milyon Türk Lirasını geçmesi halinde, alınacak hesap durumu belgesi ile ekli bilanço ve kâr ve zarar cetvellerinin mevzuat hükümlerine, Türkiye’de uygulanan muhasebe ilkeleri ile muhasebe standartlarına uygunluğunun 3568 sayılı Kanuna göre ruhsat almış denetim yetkisine sahip meslek mensupları tarafından denetlenmesi şarttır.

Bağımsız denetim raporlarının kredi ilişkisinin devam ettiği sürece her yıl hesap dönemini izleyen altı ay içinde alınmasına devam olunur.

Denetim Raporunun Düzenleme Esasları

Hesap Durum Belgesi Denetim Raporu, Rapor Kapağı, Rapor Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ve Rapor Düzeni’ne uygun olarak hazırlanmalıdır.

Denetim Raporu Rapor Kapağı: Denetim raporunun kapağının belli şartlar dâhilinde olması gerekmektedir.

Rapor Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar: Rapor hazırlanırken istenecek belgeler, yapılacak çalışmalar ve raporun sonuç kısmında yer alacak bilgiler konusunda aşağıda yer alan hususlar dikkate alınmalıdır.

Rapor Düzeni: Rapor düzeni genel bilgiler, usul incelemeleri, hesap incelemeleri, denetlenen mali tablolar, sonuç ve ekler bölümlerinden oluşmalıdır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Genel Kredi Sözleşmesi
ÜNİTE NO	9
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

GENEL KREDİ SÖZLEŞMESİ

Bankalar kredi müşterilerine kredi kullanırken genel kredi sözleşmesi imzalar. Genel kredi sözleşmesi bir kredi açma sözleşmesidir. Genel kredi sözleşmesi ile banka belirli şartlarla, belirli bir kredi limitine kadar, belirli veya belirsiz bir süre için krediyi kullanılmayı taahhüt ederken, kredi müşterisi de kullandığı ana parayı faiz, komisyon ve diğer giderlerle birlikte geri ödemeyi taahhüt etmektedir.

Bir banka ile kredi müşterisi arasında genel kredi sözleşmesi imzalanması “kredi ilişkisini ortaya koyan bir yazılı delil olması, ihtiyati haciz kararı aldırılabilmesi için zorunlu unsur olması ve kefaletin geçerliliğinin sağlanması” dolayısıyla banka açısından önem taşır.

Banka ile kredi müşterisi arasında imzalanacak her bir genel kredi sözleşmesinin üstünde sözleşme numarası yer alır.

Kredi Sözleşmeleri Takip Cetveli: genel kredi sözleşmesine ek olarak düzenlenen tek sayfalık kredi sözleşmelerinin kaydedildiği sayfadır. Her tek sayfalık kredi sözleşmeleri bu cetvele işlenir. Kredi sözleşmeleri, genel kredi sözleşmelerine ek olarak düzenlenmeleri yoluyla hükümleri açısından genel kredi sözleşmesinden yararlanmakla birlikte her biri birbirinden bağımsızdır. Her bir bağımsız kredi sözleşmesi vergi ve yaptırımlar açısından üzerindeki limit dâhilinde değerlendirilir.

Sözleşmeye taraf olan banka kısmına sözleşmeye taraf olan bankanın şubesinin adı yazılır. Müşteri için bırakılan boşluğa müşterinin adı veya unvanı tam olarak yazılır. Müşterinin ticari unvanı ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş şekliyle yazılır, unvanda kısaltma yapılmaz.

Şube İmzası: Şube kaşesi basılarak banka yetkililerince imzalanır.

Müşteri İmzası: İmza bölümüne firma unvanını tam olarak içeren firma kaşesi basılır. Yetkili kişilerin imzaları şirket kaşesi üzerine atılır. Genel Kredi Sözleşmesinin her sayfası müşteri ve varsa kefiller tarafından imzalanır.

Şirketin imza sirküleri incelenerek genel kredi sözleşmesini şirket adına imzalayan şahısların imzaları karşılaştırılır. Şirketin ticaret sicilinden en son tarihli yetki belgeleri incelenerek, şirket adına imza atan şahısların genel kredi sözleşmesini imzalamaya, taahhütname vermeye ve kefil olmaya açıkça yetkilerinin olup olmadığına bakılır.

Miktar: Genel kredi sözleşmeleri kredi müşterisine tahsis edilen kredilerin toplamı veya fiilen kullanılan kredi miktarı üzerinden düzenlenebilir. Kredi müşterisine kullanılacak kredi miktarı hangi para birimi üzerinden yapılıyorsa önce rakamla ve Yalnız ibaresinden sonra yazı ile belirtilir.

Adres: Adres kısmına kredi müşterisi firmanın ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş adresi veya kendisinin göstereceği adres yazılır.

Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Kredi İle İlgili Unsurlar

Bir genel kredi sözleşmesinde yer alan kredinin tarafları ve kredi limiti, kredi türleri ve kredi limitinin kapsamı, kredi limiti iptali, azaltılması ve arttırılması, kredinin para cinsi, kredinin kullanım şartları ve

kredi faizi genel kredi sözleşmesinin kredi ile ilgili unsurlarıdır.

Bankalar kredi faizini gün sayısına göre hesap ederler ve bu hesapta bir yıl 360 gün sayılır. Kredi faizinin hesaplaması faiz hesaplama formülü ile hesaplanır.

Faiz Hesaplama Formülü: (Anapara x Gün Sayısı x Faiz Oranı)/36000

Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Kefalet İle İlgili Unsurlar

Bir genel kredi sözleşmesinde yer alan kefalet ve kefaletten rücu genel kredi sözleşmesinin kefalet ile ilgili unsurlarıdır.

Genel Kredi Sözleşmelerini kefil/kefillerin imzaladığı durumlarda kefalete ilişkin şu hususlar önem taşımaktadır: Genel Kredi Sözleşmesinin “müşterek borçlu ve müteselsil kefiller” bölümüne kefillerin imzaları alınır. Bu kısımda genel kredi sözleşmesinin sayı ve tarihi yer almalıdır. “Kefil olunan miktar” kısmına genel kredi sözleşmesinin limit miktarı yazılır.

Kefillerin sözleşmeden doğan kefalet sorumlulukları kefalete imza attıkları tarihteki sözleşmede belirtilen limite sınırlıdır. Bu nedenle, limit artırımı durumlarında kefillerden yeni imzalar alınmalıdır.

Tüzel kişiler de kefil olabilir. Bir ticaret şirketi ana sözleşmesinde yazılı olan amaçları gerçekleştirebilmek için ve bu amaçla ilgili olarak kefil olabilir.

Kefillerin medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olup olmadıkları ve kefalete mani bir hallerinin bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Evli kadınların kocaları lehine kefil olabilmesi Medeni Kanunun 169’ncü maddesi gereğince Sulh hâkiminin iznine bağlıdır. Böyle bir durumda, ilgili genel kredi sözleşmesinin Sulh hâkimi tarafından tasdik edilmesi gerekir. Kendisine kanuni müşavir tayin edilen kimse tarafından verilen kefaletin geçerli olabilmesi için kanuni müşavirin yazılı izin vermesi gerekir. Vesayet altındaki kişiler hiçbir şekilde kefil olamazlar. Vasiler ve veliler vesayetleri altındaki kimselerin hesabına kefil olamazlar.

Yargıtay kararlarına göre genel kredi sözleşmeleri karşılıklı taahhütleri içerdiğinden kefil veya kefiller tek yanlı olarak bildirdikleri irade beyanı ile kefaletten vazgeçemez. Bu şekilde bir bildirim, banka tarafından açıkça kabul edilmedikçe hukuki sonuç doğurmaz.

Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Temerrüt ve Sözleşmenin Feshi İle İlgili Unsurlar

Bir genel kredi sözleşmesinde yer alan temerrüt (muacceliyet) hâlleri ve takip hükümleri, hesapların kesilmesi, temerrüt ve borçlara muacceliyet verilmesi, sözleşmenin feshi, temerrüt faizi ve oranı, erken ödeme, komisyon, vergi ve masraflar genel kredi sözleşmesinin temerrüt ve sözleşmenin feshi ile ilgili unsurlarıdır.

Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Teminat, Rehin Hakkı ve Sigorta İle İlgili Unsurlar

Bir genel kredi sözleşmesinde yer alan teminat, rehin, hapis, takas ve mahsup hakkı, sigorta genel kredi sözleşmesinin teminat, rehin hakkı ve sigorta ile ilgili unsurlarıdır.

Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan Diğer Unsurlar

Bir genel kredi sözleşmesinde yer alan bankanın müşteriye vereceği makbuzlar, hesap özetlerine ilişkin hükümler ve taraflar arasındaki iletişim, delil, yetkili mahkeme, icra daireleri ve kanuni düzenlemeler ve devir-temlik genel kredi sözleşmesinin diğer hükümleri ile ilgili unsurlarıdır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Kredinin İzlenmesi-Muhasebesi-Tasfiyesi
ÜNİTE NO	10
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

KREDİLERİN İZLENMESİ

Bankacılık Kanunu'na göre bankalar, kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın malî gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür.

Bankalar, kredilerinin performansını, kalitesini ve durumunu kredi ve portföy bazında sürekli ve düzenli olarak izlerler. Bankaların etkin ve güvenilir kredi izlemeleri kredi yönetimlerinin etkinliğine bağlıdır. Kredi yönetimi, kredi onayından sonra kredi işleminin sürdürülmesi kapsamında yapılan faaliyetleri içerir.

Kredi izleme sürecinde kredi dosyasında bulunan bilgiler düzenli olarak güncellenir. Kredi dosyalarının yılda asgari bir defa içerdiği bilgilerin uygunluğu ve yeterliliği bakımından kontrolü yapılır. Kredi dosyasında yapılan incelemeler ve güncellemeler kapsamında; kredi tutarındaki değişimler, teminatların değerindeki değişimler, finansal bilgilerdeki değişiklikler, müşteri ile yapılan görüşmelere ilişkin notlar, müşteri ile yapılan yazışmalar incelenir ve değerlendirilir.

Kredi izlemeleri sürecinde temerrüde düşüleceğine veya sözleşmeye aykırılığın oluşacağına dair erken uyarıların tespit edilmesi halinde kredi müşterisinin geri ödeme kapasitesi ve kredi değerliliği yeniden incelenir.

KREDİLERİN TASNİF EDİLDİĞİ GRUPLAR

Bankalar kredileri ve diğer alacaklarını, tahsil kabiliyetine ve borçluların kredi değerliliğine göre, 5 grup hâlinde sınıflandırmak, servis kayıtlarına almak, gruplandırmak, izlemek ve değerlendirmek zorundadır: Birinci Grup - Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar; İkinci Grup - Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar; Üçüncü Grup - Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar; Dördüncü Grup - Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar; Beşinci Grup - Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar.

KREDİLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Bankalar sınıflandırdıkları, "Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar" ile "Tahsili Şüpheli Krediler", "Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı"na; "Tahsili Şüpheli Diğer Alacaklar", "Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar Hesabı"na; "Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar", "Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar Hesabı"na aktarmak zorundadır.

Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Gruplarda sınıflandırılan tüm alacaklar, tahakkuk ettirilen faizlerin ve borçlu üzerindeki faiz benzeri yüklerin ana paraya ilave edilip edilmediğine veya yeniden finanse edilip edilmediğine bakılmaksızın "donuk alacak" olarak kabul edilir.

KARŞILIKLAR VE TEMİNATLAR

Bankacılık Kanunu'na göre bankalar, krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına,

bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır.

Karşılıklar

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu karşılıkları genel karşılıklar ve özel karşılıklar olmak üzere iki grupta tasniflemiştir.

Teminatlar

Bankaların kredilerine ve diğer alacaklarına ilişkin teminatları birinci grup teminatlar, ikinci grup teminatlar, üçüncü grup teminatlar ve dördüncü grup teminatlar olmak üzere dört grupta toplamıştır. Bankalar, kredilerine ve diğer alacaklarına ilişkin teminatları teminat grupları itibariyle sınıflandırarak takip etmek zorundadır.

KREDİNİN TASFİYESİ

Kredilerin Tasfiye Nedenleri

Bankalar çeşitli nedenlerle müşterilerine tahsis ettikleri kredi limitlerini ve kredileri tasfiye etme kararı alabilirler. Bir bankanın müşterisi ile olan kredi ilişkisini tasfiye etme nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Kullandırılan krediye ilişkin anapara, faiz, vergi ve diğer giderlerin banka tarafından tahsil edilmesi ile birlikte "kredinin riski" sıfırlanmış olur.
- 2) Bankalar, genel kredi sözleşmelerine konulan çeşitli hükümlerle dayanarak müşterileri ile aralarındaki kredi ilişkisini sonlandırabilirler.
- 3) Likidite pozisyonu bozulan, likiditesi düşen bankalar daha önce tahsis etmiş oldukları kredi limitlerini iptal edebilirler ve kredilerini tasfiye edebilirler.

İdari Takip ve Kanuni Takip

Bankalar tahsili gecikmiş kredi alacaklarını İdari Takipteki Krediler ve Kanuni Takipteki Krediler hesapları olmak üzere iki kalemde takip ederler. Bir kredi müşterisinin kredi borcunu geri ödemeyi 90 günden fazla geciktirirse, banka kredi borcunu "idari takibe" alabilir. Bu süreçte kredi borçlusuna noter marifetiyle ihtarname gönderilir ve kredi borcunu yasal faizi ve masraflarıyla birlikte 7 gün içinde ödemesi talep edilir. Eğer kredi borçlusu kredi borcunu ihtarnamenin kendisine tebliğ edilmesine rağmen ödememeye devam ediyorsa, kanuni takibe geçilmeden, yani alacağın tahsilatını avukata devredip icra işlemlerini başlatmadan önce, kredi müşterisi ile temasa geçilerek kredi müşterisi ile ödeme planı üzerinde anlaşılmaya çabalanır. Bu süreçte temerrüt faizi söz konusudur. Tüm bunlara rağmen kredi müşterisi kredi borcunu geri ödemiyorsa, kredi borcu "kanuni takibe" alınır. Kanuni takip aşamasında kredi borcunun tahsili bankanın avukatına devredilir. Bankanın avukatı mahkemeye başvurarak, icra işlemlerini başlatır. Banka idari takip yapmak yerine doğrudan kanuni takibe geçmeyi de seçebilir.

Geri Ödenmeyen Kredilerin Kanuni Takip Süreci

Kredi müşterileri tarafından geri ödenmeyen krediler için kanuni takibe geçilebilmesi için

- 1) Kredi borcu kat edilir,
- 2) Kredi borcu, noter aracılığıyla gönderilen "kat ihtarnamesinin" kredi borçluna tebliğ edilmesi yoluyla kredi borçlusundan talep edilir.
- 3) Kredi borçlusu çekilen ihtarnamelere rağmen borcunu hala ödemediği takdirde, banka tarafından alacağın tahsiline yönelik olarak icra yoluyla takibe geçilir. Kredi borçlusu çekilen ihtarnameye rağmen kredi borcunu ödemişse "temerrüde düşmüş" olur. Temerrüt tarihi, kredi müşterisinin bankanın kat ihtarnamesini tebliğ aldığı tarihe ihtarnamede belirtilen gün sayısının ilave edilmesiyle bulunan gündür.

Geri Ödenmeyen Firma Kredilerinin Tasfiye Süreci

Kredilerin tasfiyesi ile ilgili olarak bankaların kredi tasfiye uzmanları ilgilenir. Şirket kredi tasfiye uzmanları aşağıdaki şekilde hareket eder.

Kapatılması istenen bir kredi bankanın tasfiye olunacak alacak hesaplarında izlenmeye başlanır. Bankanın kredi tasfiye uzmanları tasfiye olunacak alacak hesaplarında izlenen kredi alacaklarının 1) tahsilini 2) yeniden yapılandırılmasını 3) tasfiyesini gerçekleştirmeye çabalar.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Türk Bankacılık Sistemi (1990-2000)
ÜNİTE NO	11
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ (1990-2000)

Merkez Bankası, kalkınma ve yatırım bankaları, ticaret bankaları (mevduat bankaları) ve katılım bankaları Türkiye'deki banka türleridir. Türkiye'deki bankalar sahiplik açısından kamusal sermayeli, özel sermayeli, yabancı sermayeli ve tasarruf mevduatı sigorta fonuna devredilen şekilde gruplandırılabilir.

Ticaret bankaları (mevduat bankaları) ve katılım bankaları mevduat toplama yetkisine sahipken, kalkınma ve yatırım bankalarının mevduat toplama yetkileri yoktur. Diğer yandan tüm bankalar kredi kullanabilir.

Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankaların Sayısı

1980 yılında gerçekleştirilen finansal serbestleşme öncesi dönemde, sektöre girişlerin sınırlandırılmasından dolayı Türk finans sektöründe ülke çapında geniş şube ağı olan büyük kamusal sermayeli ve holdinglere ait özel bankaların ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bankaların sayısı 1970-1980 döneminde oldukça istikrarlı kalmıştır.

Ekonomik ve finansal reformlarla birlikte bankacılık sektörüne giriş konusundaki sınırlandırmalar gevşetilmiş ve böylece Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların sayısı 1980 yılında 43 iken 1990 yılında 66'ya ve 2000 yılında da 79'a çıkmıştır.

Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankaların Varlıkları

1980 sonrasındaki liberalizasyon dönemi boyunca, Türk bankacılık sektörünün varlıklarında önemli bir büyüme görülmüştür. Türk bankacılık sektörünün toplam varlıkları 1980 yılındaki 18,5 milyar dolar seviyesinden 2000 yılında 155,2 milyar dolar seviyesine gelmiştir.

Türk Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma Oranları

Yoğunlaşma oranları, en büyük 5 ya da 10 bankanın toplam mevduat, krediler ve varlıkların yüzde kaçını ellerinde tuttuklarını gösteren oranlardır.

Türk bankacılık sistemindeki yoğunlaşma oranları yüksek olmasına rağmen, reformları ve faiz oranlarındaki serbestleşmeyi takip eden dönemde aşağı doğru bir trend izlemiştir.

Türk Bankacılık Sistemi Bilançosu (Aktif)

Krediler

Ticari bankaların bilançolarının aktifindeki (varlıklarındaki) en büyük kalem olan krediler, 1990-2000 yılları arasında %30'lara doğru aşağı doğru bir trend izlemektedir. Finansal serbestleşmenin öncesindeki dönemde, 1970'lerin sonlarına doğru toplam kredilerin toplam varlıklara oranı %55 iken 1990 yılında %46'ya düşmüştür. 1990'lı yıllar boyunca, 1995-1997 yılları hariç, bu oran sürekli olarak azalma göstermiştir.

Yabancı para mevduatlardaki yükselmeye bağlı olarak, bankaların bilançolarındaki yabancı para krediler

de artış göstermiştir.

Likit Varlıklar

1980 sonrasında likit varlıkların toplam varlıklara oranı yükselme göstermiştir.

Toplam likit varlıklar içinde, menkul kıymetler portföyünün payı giderek artış göstermiştir. Menkul kıymetler portföyü temel olarak hazine plasman bonoları ve devlet iç borçlanma senetlerinden oluşmaktadır. Yüksek fon maliyetleri bankaların reel sektöre kredi vermektan uzaklaşmalarına ve kanuni olarak zorunlu kılınandan önemli miktarda daha fazla menkul kıymet portföyü bulundurmalarına yol açmıştır.

Türk Bankacılık Sistemi Bilançosu (Pasif)

Mevduat

1990'lı yıllar boyunca, mevduatlar ticaret bankalarının ana fon kaynağı olmuştur: mevduatlar bankaların yükümlülüklerinin yaklaşık %70'ini oluşturmaktadır. Finansal liberalizasyon sonrasında izlenen reel faiz politikası 1980 sonrasında mevduatların yükümlülükler içindeki payının artmasının ardındaki başlıca nedendir.

Mevduat Dışı Kaynaklar

Mevduat dışı kaynaklar mevduat dışında borçlanılan fonlardır. Bu fonlar diğer finansal kuruluşlardan elde edilen fonlar, ihraç edilen menkul kıymetler ve diğer fonlardan oluşur. 1980 sonrası sermaye hareketlerinin ve yabancı para işlemlerinin serbest bırakılmasına paralel olarak mevduat dışı kaynakların toplam yükümlülükler içindeki payı da artış göstermiştir. 1989 yılında, yurt içi yerleşiklerin yabancı para borçlanması konusundaki sınırlamalar kaldırılmıştır. 1984-1994 ve 1996-2000 yılları arasında TL'nin diğer yabancı paralar karşısında değerlenmesi ve yerli fonların maliyetinin yüksekliği bankaların yurt dışından göreceli olarak düşük faiz oranlarından borçlanmalarını teşvik etmiştir.

Türk bankacılık sistemindeki bankalar, portföylerindeki yüksek getirili kamu menkul kıymetlerini düşük maliyetli, ucuz uluslararası fonlar ve kısa vadeli yurt içi fonlarla finanse etmişlerdir. Yurt içi kaynaklar üzerindeki yüksek maliyet ve vergi oranları bankaları yurt dışı kredi almaya yöneltmiştir. Böylece bankalar yurt dışından borçlandıkları yabancı para fonları kamu menkul kıymetlerinin ve iç tüketimin finansmanında kullanmışlardır.

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE AÇIK POZİSYON VE KÂRLILIK

T.C. Merkez Bankasının reel döviz kuru hedefleme politikası izlemesi yurt içi bankaları yabancı para açık pozisyon taşımaya yöneltmiştir. Yabancı para pozisyonu, bankaların yabancı para (Fx) varlıkları ve yabancı para (Fx) yükümlülükleri arasındaki farktır. Bir bankanın Fx yükümlülükleri Fx varlıklarını aştığı zaman, bu bankanın yabancı para açık pozisyon taşıdığı söylenir.

Bankaların yurt dışı yabancı para borçlanmaya gitmesinin temel nedeni kamu menkul kıymetleri (kamu borçlanma araçları) üzerindeki yüksek risk priminden yararlanma isteğidir. Fakat bu durum bankaların yabancı para açık pozisyon taşımalarına yol açmıştır, yani yurt içi bankalar uluslararası piyasalardan yabancı para olarak göreceli düşük maliyetli borçlandıkları fonları TL kamu menkul kıymetlerine ve yurt içi kredilere kanalize etmişlerdir.

Bu politika kısa vadede karlı olmasına rağmen, çok büyük bir kur riski ve likidite riski taşımaktadır. Bu durum bankaların kurdaki ve dış koşullardaki meydana gelebilecek beklenmeyen değişimler sonucunda büyük kayıplara uğramasına yol açabilir.

Türk bankacılık sektörünün kârlılığı ile sektörün yabancı para açık pozisyonu arasında pozitif bir ilişki mevcuttur. Bankacılık sektörü daha çok yabancı para açık pozisyon tuttukça, daha kârlı hâle gelmiştir.

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE MEVDUAT SİGORTASI

Bankacılık sektörü üzerinde iki tür disiplin söz konusudur: piyasa disiplini ve düzenleyici disiplin (hükûmetin disiplini). 1994 yılında, mevduat sahiplerinin bankalara hücum etmesi üzerine bankacılık sektöründeki istikrarı tesis etmek üzere %100 mevduat sigortası uygulamasına geçilmiştir. Bununla birlikte, %100 mevduat sigortasının mevcudiyeti mevduat sahipleri üzerindeki piyasa disiplininin ortadan kalkması anlamına gelmiştir. 1994 yılından sonra, %100 mevduat sigortası sistemi Türkiye'deki bankaları aşırı risk almaya teşvik etmiştir.

Hükûmetin kamu kesimi borçlanma gereksinimini Türkiye'deki bankalar yoluyla karşılamaya yönelmesi, diğer disiplini de ortadan kaldırmıştır. Türkiye'deki bankalar şu meşrulaştırıcı noktaya gelmişlerdir: bankalar hükûmet açıklarını finanse etmek için riskli portföyler tutmaktadırlar. Bankalar riskli portföyler tutmak zorundadırlar ve bu durumdan da kaçış yoktur çünkü hükûmet borçlanması TL üzerinden olmakta ve göreceli olarak uzun vadeli, fakat bankacılık sektörünün fonlarını kısa vadeli Fx mevduatlar ve kısa vadeli yabancı borçlanma oluşturmaktadır. Böylece, eğer bir finansal kriz olursa, bankalar hükûmet tarafından batmaktan kurtarılmalıdırlar.

Sonuç olarak, Türk bankacılık sektörü örneğinde, mevduat sigortası /devlet güvencesi bankaların risk alımını teşvik etmiş ve mevduat sahiplerinin bankaları veya bankaların birbirlerini dikkatle izleme istekliliklerini azaltmak yoluyla bankacılık sektöründeki istikrarı azaltmıştır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	2001 ve Sonrası Türk Bankacılık Sistemi
ÜNİTE NO	12
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ DEĞİŞİMLER (2001-2018)

2001 yılındaki finansal kriz sonrasında başlatılan “bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programı” çerçevesinde kamu bankaları finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılmaya başlanmış, bankacılık sektöründeki gözetim ve denetimin etkinliği artırılmış, sektörün daha rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için yasal ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmiş, özel bankalar sağlıklı bir yapıya kavuşturulmuş ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’ndaki (TMSF) bankaların sorunları çözüme kavuşturulmuştur.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) sermayelerini güçsüz bulduğu 25 bankaya sermayelerini güçlendirmek amacıyla özel bir program uygulamıştır ve bu bankalara aktif yapısının ve kalitesinin değerlendirildiği üç aşamalı bir denetim uygulanmıştır. Bu çerçevede 25 banka önce bağımsız denetim firmaları tarafından denetime tabi tutulmuş, daha sonra BDDK tarafından belirlenen bağımsız denetim firmaları ilk denetimi değerlendirmişler ve nihayetinde yeminli murakıplar denetim ve değerlendirme yapmışlardır.

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Sayısı

Türk bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bankaların sayısı 1999–2018 yılları arasında azalma göstermiştir. 1990–1998 dönemindeki genişlemenin yerini daralma almıştır. Türk bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bankaların sayısı 1999 yılında 81 iken, 2018 yılında 47’ye gerilemiştir.

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Varlıkları

Türk bankacılık sisteminin toplam varlıkları 2001 yılındaki 125,9 milyar dolar seviyesinden 2018 yılında 732 milyar dolar seviyesine gelmiştir. Toplam aktiflerin Gayri Safi Milli Hasılaya oranı %105’e ulaşmıştır. Ekonomik faaliyete ve piyasa istikrarına yönelik olumlu beklentilerin sürmesi, beklentilerin ve TL’nin yabancı paralar karşısında değer kazanmasının etkisiyle TL mevduatta görülen hızlı büyüme, yurtdışından borçlanma imkânlarının iyileşmesi ve kâr hacmindeki artışa bağlı olarak öz kaynakların artması bankaların varlıklarındaki artışın temel nedenleridir.

Türk Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma Oranları

1990–2000 dönemi ile karşılaştırıldığında, 2001–2018 döneminde Türk bankacılık sistemindeki ilk 5 banka ve ilk 10 banka yoğunlaşma oranları (sektör içindeki pay) önemli derecede artış göstermiştir. 2011 yılı itibarıyla, ilk 5 banka toplam varlıkların %56’sını, toplam mevduatın %6’sını ve toplam kredilerin %56’sını elinde bulundurmaktadır.

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNİN BİLANÇOSUNDAKİ DEĞİŞİMLER (2001-2018)

Aktiflerin Yapısı ve Gelişimi

Mevduat bankalarının varlık yapısı likit varlıklar (aktifler), menkul değerler cüzdanı, krediler, duran varlıklar ve diğer varlıklardan oluşur.

Krediler

Kredilerin toplam aktif içindeki payındaki azalma trendi 2003 yılından itibaren tersine çevrilmiştir. Böylece, bankacılık sektörü en önemli işlevlerinden birini, hanehalkı ve reel sektör finansmanı, tekrar yerine getirmeye başlamıştır.

Kredilerin Vadesi

Kullandırılan kredilerin vade dağılımına baktığımızda; 2001 yılı sonrasında kullandırılan kredilerin ortalama vadesinin uzadığı görülmektedir. Bu artışta tüketici kredileri içindeki konut kredilerindeki artış etkili olmuştur.

Kredilerin Kullanıcıları

Krediler kullanıcılarına göre hane-halkı (bireysel) ve firma kredisi olarak sınıflanmaktadır. 2001 yılı sonrası hanehalkı kredilerinin toplam krediler içindeki payı sürekli olarak artmıştır. Bireysel (hanehalkı) krediler, tüketici kredilerinden ve kredi kartları toplamından oluşmaktadır. Tüketici kredileri ise türlerine göre konut kredisi, taşıt kredisi ve ihtiyaç kredisi (konut ve taşıt dışındaki tüm tüketici kredileri) olarak sınıflandırılmaktadır. Dönem boyunca, bireysel krediler içinde tüketici kredileri, tüketici kredileri içinde ihtiyaç ve konut kredileri artış kaydetmiştir.

Takipteki Krediler

Kredi hacmindeki hızlı büyümeye rağmen takipteki kredilerin toplam kredilere oranı 2002 yılından itibaren düşmeye başlamıştır.

Likit Varlıklar

Finansal piyasalarda istikrarın sağlanmasıyla ve ekonomik faaliyetin iyileşmesiyle birlikte toplam aktifler içinde likit aktiflerin payı düşme göstermiştir.

Menkul Kıymetler Cüzdanı

Hazine bonosu, devlet tahvili, diğer kamu borçlanma senetleri, hisse senetleri ve diğer menkul değerler menkul değerler cüzdanının içinde bulunmaktadır. Menkul değerler cüzdanı içinde hazine bonosu ve devlet tahvilinden oluşan devlet iç borçlanma senetleri en önemli kalem olarak dikkat çekmektedir.

Pasiflerin Yapısı ve Gelişimi

Bankaların yükümlülükleri mevduatlar, mevduat dışı kaynaklar, öz kaynaklar ve diğer yükümlülüklerden oluşmaktadır.

Mevduat

2001–2018 döneminde mevduatın toplam kaynaklar içindeki payı gerileme göstermiş ve 2018 yılı sonunda %59,8'e düşmüştür. 2001-2018 döneminde enflasyondaki düşüş ve YTL'ye geçişle birlikte Türk lirasına olan güvenin yeniden tesis edilmesiyle beraber para ikamesinde bir azalma gözlenmiştir.

Mevduat Dışı Varlıklar

2001–2018 döneminde mevduat dışı varlıkların toplam kaynaklar içindeki payı artış göstermiştir. Mevduat dışı kaynakların yaklaşık %40'ını alan krediler oluşturmaktadır. Alınan kredilerin büyük çoğunluğu ise yurt dışı bankalardan sağlanan kredilerden oluşmaktadır. Alınan kredilerin toplam yükümlülükler içindeki payına bakıldığında, mevduat bankalarının toplam yükümlülüklerinin yaklaşık %10'unu alan kredilerin oluşturduğu görülmektedir.

Öz kaynaklar

Mevduat kabul eden bankaların öz kaynaklarının toplam pasiflerine oranı 2001 yılındaki %9,1 seviyesinden 2018 yılında %10,8 seviyesine yükselmiştir. Yedek akçeler ve ödenmiş sermayedeki artış ve

geçmiş yıllar zararındaki azalma öz kaynaklardaki iyileşmenin başlıca nedenleridir.

Bilanço Dışı Hesaplar

Bilanço dışı hesaplar, garanti ve kefaletler, taahhütler, türev finansal araçlar ve emanet ve rehinli kıymetlerden oluşmaktadır. Bilanço dışı hesap işlemleri, bu işlemleri tamamıyla kavrayamamış ve bu risklerin tüm yönlerini kontrol edemeyen özellikle küçük bankalar için, oldukça karmaşık ve risklidir. Bir bankanın bilanço dışı yükümlülüklerin artması ilgili bankanın sermaye yeterlilik rasyosunu azaltmasının yanında likiditesini de azaltacaktır.

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE AÇIK POZİSYON VE KÂRLILIK (2001-2018)

Şubat 2001 krizinden sonra dalgalı kur rejimine geçilmesi, Merkez Bankası'nın döviz satışları, BDDK tarafından uygulamaya konulan "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" ve Hazine'nin devlet iç borçlanma senetlerinde gerçekleştirdiği takas operasyonu nedeniyle bankalar açık pozisyonlarını mümkün olduğu ölçüde sınırlamışlardır.

2001-2018 döneminde net aktif kârlılığında ve öz kaynak kârlılığında bir artış gözlenmektedir. Bu yükselmenin ardında net dönem kârındaki artış yatmaktadır. Ayrılan özel karşılıklarda azalma, ücret ve komisyon gelirlerindeki büyüme, faiz dışı diğer gelirlerdeki artış ve faiz dışı gelirlerdeki azalma bankaların kâr hacmindeki artışın temel nedenleridir. 2001 öncesinde gözlemlenen açık pozisyon ve kârlılık arasındaki pozitif ilişki kaybolmuştur.

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE SERMAYE YETERLİLİĞİ

Türk bankacılık sektörünün öz kaynaklarının toplam aktiflere oranı diğer ülkelerden daha yüksektir. Mevduat kabul eden bankaların öz kaynaklarının toplam pasiflerine oranı 2001 yılındaki %9,1 seviyesinden 2018 yılında %10,8 seviyesine yükselmiştir. Yedek akçeler ve ödenmiş sermayedeki artış ve geçmiş yıllar zararındaki azalma öz kaynaklardaki iyileşmenin başlıca nedenleridir.

Öz kaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranı olan sermaye yeterliliği oranı 2001-2011 döneminde azalan bir trend izlemesine rağmen yasal sınır olan %8'in ve hedef oran olan %12'nin üzerindedir.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Bankaların Birbirine Kredi Vermesi ve Banka Bilanço Analizi
ÜNİTE NO	13
YAZAR	Prof. Dr. AZİZ KUTLAR

BANKA ANALİZİ

Bankalar da birbirlerine nakdî ve gayri nakdî kredi kullandırmakta, interbank piyasası yoluyla likidite sağlamakta ve garanti vermektedir. Bankalar kendileri adına uluslararası piyasalardan sendikasyon kredileri temin etmektedirler. Bu anlamda kendisine fon sağlayanlar gözünde bir bankanın kendisi de aynı zamanda kredi müşterisidir.

Bir bankanın kredi müşterisi olması söz konusu olduğu durumda, tıpkı bir kredi müşterisinde olduğu gibi, ilgili bankanın analizinin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Banka Analiz Teknikleri

Trend analizi, karşılaştırmalı analiz ve banka grup analizi üç temel banka analiz tekniğidir.

Trend Analizi

Banka analizinde kullanılan yöntemlerden başlıcası trend analizidir. Trend analizi, temel olarak bir bankanın zaman içindeki performansına bakar. Kârlılığının veya likiditesinin iyileşip iyileşmediğine veya bozulup bozulmadığına bakılır. Elde edilen sonuç temel olarak yönetimin kalitesinin bir fonksiyonudur. Fakat rekabetin ve iş ortamının da rakamlar üzerinde etkisi vardır.

Karşılaştırmalı Analiz

Banka analizinde kullanılan yöntemlerden bir diğeri bankanın performansının otoritelerin koydukları kurullar ile karşılaştıran karşılaştırmalı analizdir. Otoritelerin şarta bağladıkları sermaye yeterlilik oranları ve likidite oranları ile karşılaştırma yapılmalıdır.

Banka Grup Analizi

Bankaları değerlendirmenin diğer bir yolu da, bankayı aynı ortamda ve aynı işi yapan benzer bankalarla karşılaştırmaktır. Bu analiz metodu banka grup analizi olarak adlandırılır. Banka grup analizi, bankanın yönetiminin performansını aynı piyasa koşullarında çalışan benzer bankalara göre değerlendirir. Grup analizinde benzer bankalar karşılaştırılmalıdır. Bir mevduat bankası ile bir yatırım bankası karşılaştırılırsa veya perakende bankacılık yapan bir kuruluşla toptan bankacılık yapan bir kuruluş karşılaştırılırsa farklı rakamlar ve oranlar bulunur.

Banka Analiz Yöntemleri

Banka analizinde kullanılan iki temel yöntem CAMEL Yaklaşımı ve Oran Analizidir. Bu analiz yöntemlerine banka analiz teknikleri uygulanabilir. Örneğin Oran Analizi trend analizi, karşılaştırmalı analiz ve banka grup analizi ile yapılabilir. Bir bankaya ait oran yıllar boyunca izlenerek trend analizi, standart rakamlarla karşılaştırılarak karşılaştırmalı analiz ve diğer bankalara ait oranlarla karşılaştırılarak banka grup analizi yapılabilir.

Banka Bilanço Analizinde CAMEL Yaklaşımı

Banka analizindeki klasik yaklaşım CAMEL derecelendirmesini kullanmaktır. CAMEL sistemi altında, bankalara CAMEL derecelendirme sisteminin 5 temel finansal bileşenine göre (sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, yönetim, karlılık ve likidite yönetimi) bir derece verilir. CAMEL yaklaşımı, bir bankanın istikrarını değerlendirirken temel noktalara yoğunlaşır. CAMEL bileşenleri, bir bankanın genel güvenilirliğini ve sağlamlığını değerlendirirken birbirleriyle ilişkili değişkenlerdir.

Sermaye

Sermaye yeterliliği, bir finansal kuruluşün portföyünden kaynaklanan potansiyel kayıpları sermayesi ile dengeleyip dengeleyemeyeceğini anlamak için bir ölçümdür. Yüksek seviyedeki sermaye bir kurumun olumsuz gidişini tersine çevirebilir, daha agresif stratejiler adapte edebilmesini ve daha yüksek gelir getirecek daha yüksek riskler alabilmesine imkân tanırken, düşük seviyedeki sermaye yönetimin karar almadaki esnekliğini azaltır. Sermaye yeterliliği, düzenleyici ve denetleyici otoritelerin bir finansal kuruluşün finansal sağlığını değerlendirmede kullandıkları temel ölçümdür.

Varlık Kalitesi

Varlık kalitesi, banka analizinin çok önemli bir parçasıdır. Fakat aynı zamanda en zor parçasıdır çünkü oldukça sübjektiftir. Banka iflaslarından birçoğunun temel nedeni düşük kalitedeki ve riskli varlıklardır. Bir banka analizindeki temel problem, bankanın önemli varlık kalitesi problemlerine sahip olması fakat bankanın bilançolarına ve muhasebe kayıtlarına bakıldığında bunun tespit edilememesidir.

Yönetim

Banka analizinin en önemli olduğu kadar da en sübjektif alanlarından birisi de banka yönetiminin değerlendirilmesidir.

Birçok banka yönetim problemleri nedeniyle batmaktadır. Bir bankanın yönetimi değerlendirilirken öncelikle yönetimde kimlerin olduğu sorgulanmalıdır. Yönetim kademesinde bulunanların pozisyonlarında ne kadar süre kaldıkları, görevlerine nasıl atandıkları irdelenmelidir. Deneyimden yoksun yöneticilerin varlığı genellikle banka için problemlere yol açmaktadır.

Kârlılık

Bir kuruluşün performansını değerlendirmede en nihai ölçüm kârlılıktır. Bir kuruluşün sermayesini güçlendirmesine katkıda bulunan kârlılık, yönetimin hedeflerine varıp varmadığının niteliksel olarak ölçülmesi için bir araçtır. Kârlılığın yıllar itibarıyla izlediği trendin yanında gelir akımının kalitesi de değerlendirilmelidir. "Bankanın kârlılığın kaynakları nelerdir? Bankanın gelir akımı çeşitlendirilmiş midir yoksa belli alanlara yoğunlaşmış mıdır?" analiz edilmelidir.

Likidite Yönetimi

Varlık-yükümlülük yönetimi bir bankanın genel sağlığının değerlendirilmesinin önemli bir elementidir. Bu aşamada bankanın likidite ve faiz oranı duyarlılığı analiz edilmesidir.

Bir bankanın varlıklarını nakde çevirebilme hızına banka likiditesi adı verilir. Likit olmama, bir bankanın batmasının temel nedenlerinden birisidir. Yüksek likidite, sağlığı zayıf bir kuruluşün zor zamanlarda ayakta kalabilmesine yardımcı olabilir. Özellikle daha küçük bankaların ve fonlamasını interbank piyasasından yapan bankaların değerlendirilmesinde likidite önem taşımaktadır. Bir bankanın likiditesi değerlendirilirken, zor zamanlarda bankanın fon bulabilme kapasitesine bakılmalıdır. Faiz duyarlılık analizi, vade uyumsuzluğu nedeniyle kısa vadeli faiz oranlarındaki değişimin bir kuruluşün kârlılığını etkileyip etkilemediğinin değerlendirilmesidir. Benzer şekilde yabancı para uyumsuzluğu olup olmadığı da incelenmelidir.

Finansal Oran Analizi ve Bankscope Oranları

Finansal oran analizinde, bankaların bilanço kalemleri arasında anlamlı ilişkiler kurulur ve oranlar oluşturulur.

Finansal oran analizinin faydası, farklı büyüklükteki bankaların eşit bir şekilde karşılaştırılmasına imkân tanır. Oran analizi, zaman içindeki pozitif ve negatif trendlerin belirlenmesine, bir bankanın kendisine benzer bankalarla karşılaştırılmasına ve bir bankanın oranlarının kendisine benzer bankaların ortalama oranları ile karşılaştırılmasına imkân tanır.

Bankalarla ilgili oran analizinde kullanılan oran gruplarından en önemlisi Bankscope oranlarıdır. Bankscope bir banka ile ilgili 4 ayrı kategoride toplam 36 oran sunmaktadır. Bu kategoriler varlık kalitesi, sermaye, faaliyetler ve likiditedir. Varlık kalitesi altında 6 oran, sermaye altında 11 oran, faaliyetler altında 13 oran ve likidite altında 6 oran bulunmaktadır.



DERS ADI	Temel Kredi İşlemleri
ÜNİTE ADI	Derecelendirme
ÜNİTE NO	14
YAZAR	Prof. Dr. RASİM YILMAZ

DERECELENDİRME

Derecelendirme (rating), borçlunun anapara ve faiz yükümlülüğünü zamanında yerine getirme olasılığının (kredibilitesinin) veya bir yükümlülüğün kredi kalitesinin bir derecelendirme kuruluşu tarafından değerlendirilmesidir.

Derecelendirmeler, gelecek hakkında yargılardır; risk hakkındaki fikirler ve tahminlerdir. Kredi derecelendirmeleri, kredibilitenin veya beklenen kaybın göreceli sıralamasıdır. Beklenen kayıp, iflas ihtimalinin ve iflas durumunda beklenen kaybın şiddetinin bir fonksiyonudur.

Derecelendirmeler, alım veya satım tavsiyeleri olmadığı gibi, temerrüt (yükümlülüklerin yerine getirilememesi) olmayacağına dair garanti de değildir.

Derecelendirme, bir borçlunun veya borçlanma aracının kredi riski karakteristiklerini özetlemesine rağmen, hangi borçluların veya borçlanma araçlarının gelecekte ödememe veya ödenememe durumuna düşeceği hakkında bir bildiri değildir. Bunun yerine, düşük derecelendirmeye sahip yükümlülerin veya yükümlülüklerin yüksek derecelendirmeye sahip yükümlülerden veya yükümlülüklerden ortalama olarak daha yüksek frekansta ödememe veya ödenememe durumu ile karşılaşacaklarının beklendiğini ifade eder.

Derecelendirme, derecelendirme kuruluşunun güvenilir olduğunu düşündüğü bazı kaynaklardan aldığı bilgilere dayanır. Derecelendirme geçmiş performansa, şimdiki duruma ve görünür gelecekteki en kötü ihtimallere bakar. Derecelendirme verildikten sonra, derecelendirme kuruluşu bu dereceyi vermesinin dayanaklarını sıraladığı bir belgeyi de yayımlar. Eğer bu enformasyon değişirse veya artık mevcut olmazsa, derecelendirme değiştirilebilir, askıya alınabilir veya geri çekilebilir.

Derecelendirme İlkeleri

Derecelendirmeler, borç enstrümanının fiyatını etkilemektedir: Global standartlardaki derecelendirmeler ikna edici ve universal olarak karşılaştırılabilir. Aynı derece, aynı derecedeki tüm borçlanma araçları için aynı derecede göreceli kredibilite seviyesine işaret eder.

Farklı derecelendirme kuruluşları tarafından verilen aynı derecelendirme harfleri aynı derecede kredi riskine işaret etmez: Borçlanma aracı alım ve satımlarında sermaye piyasası katılımcıları tüm derecelendirme kuruluşlarına aynı derecede güvenmezler. Böylece, herhangi bir derecelendirme kuruluşu tarafından verilen derecelendirme aynı derecede yatırımcı sermayesi kaynağına ulaşım sağlamaz.

Global sermaye piyasalarında işlemler kredi notuna dayanmaktadır: Sermaye piyasalarında derecelendirmeler önemli bir rol oynamaktadır ve global sermaye piyasalarında işlemler giderek daha fazla oranda kredi notuna dayanmaktadır.

Derecelendirmenin gücü derecelendirme kuruluşunun kredibilitesine ve kuruluşun yatırımcı tabanına dayanır: Bir derecelendirme kuruluşunun kredi borçlusuna sunduğu ürün, derecelendirme kuruluşunun kredibilitesi ve krediler hakkındaki görüşlerine güvenen yatırımcı tabanıdır. Bu nedenle,

derecelendirmelerin objektif olduğu hakkında yatırımcıların güveninin sürdürülmesi önem taşımaktadır.

Derecelendirme yatırımcı kaygısının yönetilmesine yardımcı olur: Derecelendirme ayrıca, piyasada stresin hakim olduğu zamanlarda yatırımcı kaygısının hafiflemesine yardımcı olmaktadır. Derecelendirme sonucunda bankalar daha fazla mevduat müşterisine ve yatırımcıya ulaşabilirler ve fonları daha ucuza bulabilirler. Ülke riski bakımından, bir banka faaliyet gösterdiği ülkenin derecelendirmesinden daha yüksek dereceye sahip olamaz.

Derecelendirme ücret karşılığı yapılıır: Derecelendirme kuruluşları, derecelendirme işlemine karşılık menkul kıymetleri ihraç eden kuruluşlardan veya menkul kıymetlerin pazarlanmasında görev alan üçüncü kişilerden bir bedel almaktadırlar.

DERECELENDİRME SÜRECİ

Derecelendirme süreci, geri ödeme kapasitesini etkileyen niteliksel ve niceliksel faktörlerin değerlendirilmesidir. Derecelendirme süreci altı temel aşamadan oluşmaktadır.

1. Bilgi toplama: Bir yatırım aracını almak veya satmak isteyebilecek yatırımcılar için riski değerlendirmek üzere yükümlü ve yükümlülük hakkında yeterli enformasyon farklı kaynaklardan toplanır ve bir araya getirilir. Derecelendirme ancak yeterli enformasyon olduğu zaman yapılmaktadır.

2. Analist raporu: Analistler, elde ettikleri verileri değerlendirerek taslak kredi derecelendirme raporu hazırlarlar.

3. Derecelendirme komitesi: Her bir yükümlü veya yükümlülük için verilecek olan derecenin kararı derecelendirme komitesinde alınır. Derecelendirme komitesi, analitik perspektif içinde yükümlü veya yükümlülük ile ilgili geniş bilgi ve deneyimi bir araya getiren kredi riski profesyonellerinden oluşan bir takımdır.

4. Derecelendirilen kuruluş görüşü: Derecelendirme komitesinin onayını alan dereceleme raporu, tavsiyesini almak, açık hataların düzeltilmesi ve ticari sırların ve gizli bilgilerin rapordan çıkarılması için derecelendirilen kuruluşa gönderilir. Nihai rapor hazırlandıktan sonra basın açıklaması yoluyla kamuoyuna duyurulur.

5. Gözetim: Komite tarafından verilen derecenin gözden geçirilmesi gerekip gerekmediğini belirlemek için derecelendirilen enstrüman veya birim sürekli gözetim altında tutulur.

6. Bilgilendirme: Derecelendirme kuruluşunun hareketleri konusunda piyasa ve piyasa katılımcıları sürekli olarak bilgilendirilir.

DERECELENDİRME KURULUŞLARI VE BANKALARI DERECELENDİRME KRİTERLERİ

Standard and Poor's, Moody's, Fitch IBCA, Thomson Bank Watch ve Capital Intelligence çokça bilinen banka derecelendirme kuruluşlarıdır.

Standard&Poor's Derecelendirmesi

Standard&Poor's banka derecelendirmesinde, banka temel güçlülük derecelendirmesi ve banka yaşamını sürdürebilme değerlendirme derecelendirmesi olmak üzere iki ana kategoride yapar. Banka temel güçlülük derecelendirmesi, devlet, düzenleyici otorite veya bağlı olunan grubun dışsal desteği olmaksızın olumsuz dışsal gelişmelere karşı banka veya finansal kuruluşun sağlamlığını değerlendirir. Standard & Poor's banka yaşamını sürdürebilme değerlendirme, bir bankanın iflas edip etmediğine, finansal sorumluluklarını zamanında yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın orta vadede doğrudan veya devam eden organizasyon tarafından operasyonlarına devam etme olasılığı hakkında derecelendirme kuruluşunun görüşüdür/güncel değerlendirmesidir.

Moody's Derecelendirmesi

Moody'sin banka finansal sağlamlık dereceleri, bankaların güvenilirliği ve sağlamliğı konusunda Moody's'in görüşünü yansıtmaktadır. Moody's'in geleneksel borçlanma derecelerinin tersine, finansal sağlamlık dereceleri bazı dışsal kredi risklerini dikkate almamakta ve zamanında ödeme olasılığı konusunda yorum yapmamaktadır.

Fitch IBCA Derecelendirmesi

Fitch IBCA bankalar için Bireysel ve Destek derecelendirmeleri sunar. Bireysel ve Destek derecelendirmeleri, bir bankanın zorluklar içine girme olasılığı ve dışsal bir destek alıp almayacağı üzerine Fitch'in görüşüdür.

Thomson Bankwatch Derecelendirmesi

Thomson Bankwatch'un Kredi Borçlusu Derecelendirmesi, derecelendirme yapılan kredi borçlusunun konsolide temelde finansal koşulları ve sağlamliğı hakkındadır. Thomson, global ve ülke içi olmak üzere iki tür kredi borçlusu (yeterlilik) derecelendirmesi yapmaktadır. Ülke içi Kredi Borçlusu Derecelendirmesi, bankacılık sistemi içindeki sistemik riskleri içermektedir.

Capital Intelligence Derecelendirmesi

Capital Intelligence bankalara, finansal güç derecelendirmesi ve destek derecelendirmesi olmak üzere iki kategoride derecelendirme yapar. Capital Intelligence'in finansal güç derecelendirmesi, bir bankanın içsel finansal gücü, sağlamliğı ve risk profili hakkında bir fikir verir. Finansal güç dereceleri, bir kuruluşun yerel para birimi ve yabancı para birimi üzerinden finansal sorumluluklarını yerine getirme kapasitesini etkileyen transfer riskini ve diğer ülke riski faktörlerini dikkate almaz. Capital Intelligence destek derecelendirmesi, finansal olumsuzluklar durumunda, bir bankanın finansal sorumluluklarını zamanında yerine getirebilmek için devletten veya ortaklarından yeterli finansal destek alma ihtimalini değerlendirir.